

Glazbena kultura u nastavi i izvannastavne glazbene aktivnosti u nižim razredima osnovne škole

Basaneže, Andrea

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:916966>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za odgojne i obrazovne znanosti

ANDREA BASANEŽE

**GLAZBENA KULTURA U NASTAVI I IZVANNASTAVNE GLAZBENE
AKTIVNOSTI U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE**

Diplomski rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za odgojne i obrazovne znanosti

ANDREA BASANEŽE

**GLAZBENA KULTURA U NASTAVI I IZVANNASTAVNE GLAZBENE
AKTIVNOSTI U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE**

Diplomski rad

JMBAG: 0303021343, redoviti student

Studijski smjer: Studij razredne nastave

Predmet: Metodika glazbene kulture

Mentor: doc.dr.sc. Ivana Paula Gortan Carlin

Pula, rujan 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Andrea Basaneže, kandidatkinja za magistricu primarnoga obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli _____ 2015.

Studentica:

Sadržaj

1. Uvod	8
1.1. Predmet istraživanja	8
1.2. Cilj istraživanja	8
1.3. Definiranje polazišne teme	8
1.4. Konzultirana literatura.....	9
1.5. Metodologija	9
1.6. Nacrt obrade	9
2. Općenito o nastavi Glazbene kulture.....	10
2.1. O Nastavnom planu i programu	10
2.2. Glazbena pismenost.....	12
2.3. Glazbeno obrazovanje učitelja razredne nastave.....	11
2.4. Pulsko glazbeno obrazovanje budućih učitelja	12
2.5. Satnica predmeta	14
2.6. Priprava učitelja za rad	15
2.6.1. Etape nastavnog sata.....	14
2.7. Aktivnosti glazbene nastave.....	17
2.7.1. Vježbe disanja.....	14
2.7.2. Vježbe za razvijanje koncentracije i glazbenog pamćenja.....	15
2.7.3. Glazbeni diktat.....	15
2.8. Ocjenjivanje u nastavi općenito.....	15
2.8.1. Ocjenjivanje u nastavi Glazbene kulture.....	16
3. Metodika Glazbene kulture	20
3.1. Zadaci nastave	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
3.2. Nastavne metode ili postupci	20
3.3. Nastavni oblici (sociološke formacije).....	21
3.4. Nastavna sredstva i pomagala	20
3.5. Suvremene nastavne tehnologije	22
3.5.1. Računalo.....	20
3.5.2. Power Point prezentacija.....	21

3.5.3. Multimedijalne prezentacije na DVD-u.....	21
3.5.4. Film u nastavi.....	21
3.5.5. Online učenje.....	21
3.6. Didaktički sistemi nastave.....	24
4. Glazbena nastava u praksi.....	26
4.1. Pjevanje.....	26
4.1.1. Studija slučaja: Obrada nove pjesme.....	24
4.2. Sviranje.....	27
4.2.1. Studija slučaja: Obrada pjesme uz instrumentalnu pratnju.....	25
4.3. Slušanje.....	26
4.3.1. Studija slučaja.....	27
4.4. Glazbeno stvaralaštvo.....	28
4.4.1. Studija slučaja: Glazbeno stvaralaštvo.....	29
5. Izvannastavne glazbene aktivnosti.....	31
6. Istraživački rad.....	32
6.1. Komparativno istraživanje.....	44
7. Zaključak.....	50
8. Literatura.....	51
9. Sažetak.....	52
10. Summary.....	55

1. UVOD

1.1. Predmet istraživanja

U diplomskom radu *Glazbena kultura u razrednoj nastavi i izvannastavne glazbene aktivnosti u nižim razredima osnovne škole* istražuje se nastavni predmet Glazbena kultura u osnovnoj školi. Također, istražuju se izvannastavne aktivnosti koje su zastupljene u osnovnim školama povezane s predmetom Glazbena kultura.

1.2. Cilj istraživanja

U diplomskom radu cilj je istražiti provedbu redovite nastave Glazbene kulture u osnovnim školama te izvannastavne aktivnosti koje su povezane s predmetom Glazbena kultura. Želi se sagledati način rada te na temelju istraživanoga predložiti smjernice za podizanje kvalitete i dokazati da učitelji razredne nastave pristupaju satu glazbene nastave i izvannastavnih glazbenih aktivnosti s entuzijazmom. Istražuje se i korištenje suvremenih načina predaje znanja, odnosno suvremenih metodičkih pristupa.

1.3. Definiranje polazišne teme

Nastava Glazbene kulture je predmet koji učenici vole. To je predmet koji omogućava učenicima izražavanje putem pjevanja, sviranja i kreativnog izražavanja, a učitelji razredne nastave svojim načinom rada trebaju omogućiti svim učenicima da ljubav prema glazbi pobudi permanentnu potrebu do glazbene kulture. Rijetko tko nema osjećaj za ritam i skoro svi vole glazbu. Zašto onda to ne iskoristiti i omogućiti učenicima da kroz glazbu nauče neke prave vrijednosti? Zašto ih ne naučiti da uživaju u glazbi? Temeljem ovih pitanja postavile su se hipoteze:

Hipoteza 1: Najčešći oblik rada na nastavi glazbe je frontalnog oblika; iako je za kreativnu nastavu primjereniji grupni rad ili rad u paru. Hipoteza 2: Učitelji na satu glazbene kulture najčešće obrađuju novu pjesmu. Hipoteza 3: Učitelji razredne nastave nisu dovoljno glazbeno osposobljeni i stoga ne drže izvannastavne glazbene aktivnosti za niže razrede osnovne škole. Hipoteza 4: Učitelji na satu glazbene kulture najčešće koriste CD-player iako većina ima na

raspolaganju sintisajzer. Hipoteza 5: Najčešća ocjena kojom učitelji ocjenjuju učenike je odličan (5).

1.4. Konzultirana literatura

Ovaj se diplomski rad temelji na radovima hrvatskih glazbenih metodičara Snježane Dobrote, Pavela Rojka i Nikše Njirića čije su teorije u ovom radu analizirane te uspoređene u svrhu poboljšanja nastave Glazbene kulture u prva četiri razreda osnovne škole. Korišteni su znanstveni članci koji su objavljivani u časopisima za glazbu.

1.5. Metodologija

Za ovo istraživanje korištena je metoda ankete, analize i sinteze. Anketom se željelo doznati kako se provodi Glazbena kultura u nižim razredima osnovnih škola. Nakon što su ankete prikupljene provedena je metoda analize i sinteze pri čemu su rezultati postavljeni u grafove i objašnjeni u 6. poglavlju diplomskog rada.

1.6. Nacrt obrade

Nakon uvodnog dijela slijedi poglavlje koje je posvećeno nastavi Glazbene kulture općenito. Opisani su načini i metode rada koji se koriste u nastavi Glazbene kulture. Također, objašnjeni su temeljni didaktički sustavi nastave te nastavna sredstva i pomagala koja se koriste prilikom izvođenja nastave.

Treće poglavlje odnosi se na samu Metodiku Glazbene kulture. Dakako da svaki metodičar želi na svoj način provesti sat Glazbene kulture, no jasna je potreba za pronalaženjem modela kojim bi i učitelji i učenici bili zadovoljni.

Četvrto poglavlje temelji se na izvannastavnim aktivnostima koje se provode u osnovnim školama, a povezane su s predmetom Glazbena kultura. Navedene su i opisane sve izvannastavne aktivnosti koje se provode u školama.

Peti i posljednji dio ovog diplomskog rada donosi rezultate provedenog istraživanja. Temeljem dobivenih rezultata napravljena je detaljna analiza podataka. Rezultati su predloženi tekstem te je za svako pitanje postavljen grafikon koji zorno predložuje dobivene rezultate.

2. OPĆENITO O NASTAVI GLAZBENE KULTURE

2.1. Nastavni plan i program

Nastavni plan i program za osnovnu školu koji je donesen 2006. godine od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa navodi kako je glazba vrlo važna te kako mora imati mjesto u općoj obrazovanosti učenika. Također, govori o tome kako nastavu glazbene kulture općenito treba gledati kroz dva temeljna načela: psihološko i kulturno-estetsko. Psihološko načelo govori o tome kako djeca od najranije dobi vole glazbu i da žele sudjelovati u glazbi. Mnoga djeca se čak i u tako ranoj dobi kreću aktivno baviti glazbom. Kulturno-estetsko načelo navodi kako glazba mora učenike pripremati za život (HNOS, 2006). Danas, kada je svijet bombardiran nekvalitetnom glazbom, važno je znati razlikovati kvalitetnu glazbu od nekvalitetne i postati aktivni slušatelj glazbe s estetskom vrijednošću.

Izrada Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda (HNOS-a) započela je već 1994. godine na poticaj tadašnjeg ministra znanosti, obrazovanja i športa Dragana Primorca i poznatog akademika Vladimira Paara. Prvi razlog zašto se htjelo nešto mijenjati bili su prenatrpani i mnogobrojni udžbenici. Ono što se ističe je kako su učenici prenatrpani količinom gradiva te mehaničkim znanjem umjesto razumijevanjem. Namjera ovog dvojca koji je krenuo u mijenjanje obrazovnog sustava bila je brzo popraviti stanje u osnovnoj školi. Međutim, kako se kroz današnje stanje stvari vidi, našem obrazovnom sustavu potrebne su korjenite promjene, a ne mijenjanje koje zapravo i ne mijenja previše. Potrebno nam je nešto što će krenuti ispočetka, nešto što će obuhvatiti razumnu razinu sadržaja koje učenici trebaju naučiti. Također, bitno je kako da u svemu tome rasteretimo učenike. Te su promjene svakako trebale doprinijeti smanjenju količine sadržaja u udžbenicima. Dakako, za sve promjene pa tako i za ovu, znalo se da znalo se da neće funkcionirati bez angažiranosti nastavnika. Zato se ovim programom ističe kako je potrebno stalno stručno osposobljavanje učitelja. Tu se radi o prihvaćenom programu koji ne ulazi u korjenitu promjenu našeg sustava, ali čini sve što je moguće učiniti i to odmah. U Hrvatskoj se od osamostaljenja 1991. godine pokušalo različitim programima nešto mijenjati, međutim nijedan od tih programa nije profunkcionirao. Kao i na svakom projektu, i na ovom je bio angažiran veliki broj vrhunskih stručnjaka koji su vrhunski svaki u svom području. Tu su bili mnogi akademici, sveučilišni profesori, metodičari te naravno, nastavnici iz prakse koji bi te promjene neposredno koristili u svom radu na

nastavi s djecom. Stariji program, odnosno program koji se provodio prije HNOS-a bio je svaštarski. Njime se propisivalo glazbeno opismenjivanje, pjevanje po sluhu, sviranje i glazbeno stvaralaštvo te slušanje glazbe i učenje o glazbi. Bio je to preveliki zadatak za učitelje s obzirom na jedan sat Glazbene kulture tjedno. Nadalje, veliki problem prije uvođenja HNOS- a bili su udžbenici. Glazbena kultura postala je predmet s najvećim brojem udžbenika, radnih bilježnica te priručnika za nastavnike. Metodičar Pavel Rojko govori o tome kako s promjenama koje je donio HNOS možemo biti zadovoljni. Naime, program pojednostavljuje nastavu glazbe u razrednoj nastavi. Program polazi od toga da je dovoljno pjevati pjesme po sluhu i to što je moguće više vremena. No, mnogo se govori o broju nastavnih sati. Prošlo je već 20-ak godina otkad se u osnovnom školstvu glazbena kultura održava jednom tjedno. S obzirom na to da se stalno govori o prenatrpanosti sadržaja, može li se uopće razmišljati o tome da se fond sati glazbene kulture poveća? Dosadašnji nastavni plan i program doprinio je tome da glazbena nastava postane imitacijom glazbene škole upravo zbog glazbenog opismenjivanja što svakako nije dobro. Upravo u toj prenatrpanosti sadržaja uz nedovoljno raspoloživih sati tjedno dolazimo do neuspjeha. Glazbena kultura treba biti predmet čije sadržaje treba obraditi na način da kod djece budi veselo raspoloženje. Na tom predmetu učenici pjevaju, plešu, udaraju ritam i provode razne aktivnosti s ciljem usavršavanja intonacije, rada na ritmičkoj točnosti i glazbene kreativnosti. HNOS (2006.) navodi koje su zadaće nastave Glazbene kulture. Tako učitelji trebaju učenike:

- upoznati (metodičko vođenim slušanjem) s različitim glazbenim djelima,
- upoznati s osnovnim elementima glazbenog jezika,
- poticati na samostalnu glazbenu aktivnost (pjevanje, sviranje) (HNOS, 2006, 67).

Cilj nastave glazbe u općeobrazovnoj školi je uvođenje učenika u Glazbenu kulturu. Kroz nastavu se učenike upoznaje s raznim elementima glazbe i glazbenog jezika. Također, razvija se njihova glazbena kreativnost. Kao što sam ranije spomenula, vrlo je važno da učenici nauče sami procjenjivati glazbu, kako estetski tako i kritički.

Koja bi bila uloga glazbe? Glazba onima koji je slušaju pruža mnoge koristi:

- ubrzava učenje,
- opušta nakon stresa ili poteškoća,
- motivira grupu da se pokrene,

- unosi energiju,
- smiruje dušu u bolnim trenucima,
- povećava pažnju i koncentraciju,
- uklanja dio pritiska,
- smiruje hiperaktivne učenike (Jensen, 2003).

2.2. Glazbena pismenost

Rojko (2005.) smatra kako se u osnovnoj školi može postići prividna glazbena pismenost. Prividna glazbena pismenost značila bi da se nauči kako se koja nota zove. Npr. nota na prvoj crti je e, u prvoj praznini f itd. To je naučeno znanje koje se može naučiti i upotrebljavati pri sviranju glazbala.

Nasuprot tome, prava glazbena pismenost je vještina koja omogućuje osobi da glazbu razumije do granice da napisane note dekodira tako da je može otpjevati. Ili, ono što se najviše nauči u glazbenoj školi na nastavi solfeggia je da note koje čuje može zapisati. To je vrlo kompleksna vježba i dugotrajan i mukotrpan proces, koji se u osnovnoj školi ne može steći. Kao što sam već više puta rekla, udžbenici glazbene kulture koji su prenatrpani sadržajima ne mogu doprinijeti stvaranju prave glazbene pismenosti. Autori udžbenika trudili su se sastavljati program koji će stvarati pravu glazbenu pismenost, no s takvom količinom gradiva to nikako nije moglo uspjeti. Oni su zapravo stvorili samo prividnu glazbenu pismenost. Kako sam Rojko kaže „malo se pjeva, malo se uče note, malo se svira, malo se uči glazbena teorija, malo se stvara, malo se sluša glazba, malo se uči o glazbi“. Iz ove rečenice može se primijetiti kako u nastavi Glazbene kulture ima previše svega. Koliki bi fond sati trebao biti da bi učitelji uspjeli ostvariti sve ove elemente u nastavnom procesu? Iz želje da poboljšamo nastavu Glazbene kulture došlo se do zasićenja i učitelja i učenika koji ne mogu uravnotežiti sve ove elemente koje bi nastava Glazbene kulture trebala sadržavati.

Glazbena nastava od prvog do trećeg razreda temelji se na područjima pjevanja, sviranja, slušanja i stvaralaštva. Dakle, nastava je prilično „svaštarska“ jer se učitelj u sklopu nastave Glazbene kulture mora baviti svim tim aktivnostima. Uzroci takvog stanja mogu se sažeti u četiri ključna pojma, a to su glazbeno obrazovanje razrednih učitelja, satnica predmeta Glazbene kulture, nastavna oprema koja se koristi prilikom izvođenja sata Glazbene kulture te koncepcija samog predmeta. Mnogi autori poput Dobrote, Rojka i drugih ističu kako je potrebna sveobuhvatna akcija da bi se nešto promijenilo i obuhvatilo sve već spomenute

sastavnice. Svi oni ističu kako na satnicu predmeta ne možemo utjecati, no zbog toga možemo na razne načine uložiti najveće moguće napore u smjerovima gdje možemo intervenirati. Na taj način trebali bismo poboljšati kvalitetu glazbene nastave. Smatra se kako se najviše može intervenirati na koncepciju predmeta te na glazbeno obrazovanje učitelja razredne nastave. Može se zaključiti kako su ovakvim programom učitelji dovedeni u prilično neugodnu situaciju, jer je iz samog programa vidljivo kako se svi ovi elementi ne mogu ostvariti. Na učitelju je da odabere koje će sastavnice provoditi više, a koje manje. S druge strane, elementi više pripadaju nastavi Glazbene kulture u Glazbenoj školi ili nastavi Solfeggia što nikako ne bi smjelo pritjecati u nastavu Glazbene kulture u osnovnom školstvu. Istraživanja su pokazala kako djeca preferiraju pjevanje, slušanje, kretanje uz glazbu te integraciju glazbe s ostalim predmetima (Dobrota, 2002). Uzroke ovih problema Dobrota ponajprije vidi u samoj provedbi nastave Glazbene kulture koja se ne provodi na odgovarajući način.

2.3. Glazbeno obrazovanje učitelja razredne nastave

Današnjim sustavom učitelji razredne nastave na fakultetu provode pet godina. Obrazuju se na učiteljskim studijima. Nastavni plan koji je donesen 1998. godine dijeli kolegije koje budući učitelji tijekom studija slušaju u tri skupine:

- 1. zajednički programi:** kolegiji kao što su Hrvatski jezik, strani jezik, Pedagogija, Psihologija, Filozofija, Didaktika, Informatika i drugi,
- 2. programi struka:** Dječja književnost, Matematika, Likovna kultura, Povijest, Prirodoslovlje, Glazbena kultura, Kineziologija, Tehnička kultura i drugi,
- 3. metodike predmeta:** tu spadaju svi kolegiji koje ćemo u svojem budućem poslu predavati učenicima u sklopu razredne nastave a to su: Hrvatski jezik, Matematika, Tjelesna i zdravstvena kultura, Glazbena kultura, Likovna kultura te Priroda i društvo.

Studenti se na svom fakultetskom obrazovanju susreću s tri glazbena kolegija, a to su Sviranje, Glazbena kultura i Metodika nastave glazbene kulture. Prema Dobroti u programu iz 1998. godine za sviranje je predviđeno 90 sati, što je 30 sati manje od prijašnjeg plana iz 1994. godine koji je sviranju posvetio 120 sati. Bilo bi to sat vježbi tjedno u svakom semestru. Za realizaciju kolegija Glazbene kulture i novi i stari program predvidjeli su 60 sati godišnje. Ta se nastava odvija po dva sata predavanja tjedno tijekom trećeg i četvrtog semestra. Ovaj kolegij poučava studente o glazbenoj teoriji te donosi kratak pregled povijesti glazbe kao i podatke o glazbenim instrumentima te osnove glazbenih oblika. Što se nastave metodike

glazbene kulture tiče, stari je program predvidio 120 sati godišnje. Noviji program reducirao je te sate na 90 sati godišnje. Prema novom programu nastava se odvija po jedan sat predavanja te jedan sat vježbi tjedno. Nastava je raspoređena tijekom četvrtog, petog i šestog semestra. Nadalje, što se nastave Metodike glazbene kulture tiče njezin je cilj osposobiti studente za izvođenje nastave Glazbene kulture u okviru razredne nastave. Unutar ovog kolegija obrađuju se: slušanje glazbe u razrednoj nastavi, dječje glazbeno stvaralaštvo, sviranje, izrada plana i programa za neposredni odgojno-obrazovni rad, samostalno izvođenje odgojno-obrazovnog rada u razrednoj nastavi. Primjedbe koje su upućene ovom programu ponajprije ističu kako se ti kolegiji uglavnom bave elementarnom glazbenom teorijom, notacijom i razvijanjem izvođačkih vještina na instrumentima (Dobrota, 2002).

2.4. Glazbeno obrazovanje učitelja razredne nastave na Odjelu za odgojne i obrazovne znanosti u Puli

Studenti Učiteljskog fakulteta u Puli s predmetom Glazbena kultura susreću se već na prvoj godini u ljetnom semestru. Kroz taj kolegij provodi se jedan sat vježbi i jedan sat predavanja tjedno (ukupno 30 sati). Na drugoj godini u zimskom semestru provodi se kolegij Glazbeno pismo i sviranje koje sadrži dva sata predavanja i jedan sat vježbi tjedno (ukupno 45 sati). Nadalje, na drugoj godini, ali u ljetnom semestru započinje provedba kolegija Sviranje koji se sastoji od dva sata vježbi tjedno. Na isti način provodi se i kolegij Sviranje II. koji studenti slušaju u zimskom semestru na trećoj godini studija. Dakle, kolegij sviranje je sveden na 60 sati. S metodikom glazbene kulture studenti se susreću na trećoj godini studija u ljetnom semestru. Studenti Metodiku slušaju i kroz zimski semestar na četvrtoj godini studija te također kroz ljetni semestar. Tijekom zadnje metodike Glazbene kulture studenti sami provode satove Glazbene kulture učenicima u nižim razredima osnovne škole.

2.5. Satnica predmeta

Tijekom 20.-og stoljeća satnica nastave Glazbene kulture u osnovnom školstvu se često mijenjala. U nastavku slijedi tablica koja prikazuje koliko se sati tjedno odnosi na nastavu Glazbene kulture od 1948. godine pa do 1992. godine. Od 1984. godine do danas ta se satnica nije mijenjala i iznosi jedan sat tjedno za izvedbu nastave Glazbene kulture.

Tablica 1. Satnica glazbene nastave u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole od 1948. do 1991/92. godine.

Godina	Razred	1.	2.	3.
1948.		1	1	1
1950.		1	1	1
1951.		1	1	1
1959/60.		2	2	2
1965.		3/2	3/2	3/2
1972.		2/2	2/2	2/2
1984.		1	1	1
1991/92.		1	1	1

Izvor: Glazbena nastava u razrednoj nastavi, Tonovi (Zagreb), 40, 2002, 17; S. Dobrota.

Nastavni program iz 1948. godine temelji se samo na realizaciji glazbene nastave od prvog do trećeg razreda kroz pjevanje. Za razliku od toga, današnja bi se nastava trebala temeljiti na četirima aktivnostima, a to su: pjevanje, sviranje, slušanje i glazbeno stvaralaštvo. Međutim, učitelji za to imaju na raspolaganju jedan sat tjedno ili 35 sati godišnje što svakako za sva ta ostvarenja nije dovoljno. Svakako, može se reći kako bi to dovelo do pozitivnog utjecaja glazbe na socijalizaciju učenika. U anketi je učiteljima i učiteljicama razredne nastave postavljeno pitanje što misle o satnici nastave Glazbene kulture, odnosno smatraju li da je jedan sat tjedno nastave Glazbene kulture dovoljan za kvalitetnu nastavu glazbene kulture.

2.6. Priprava učitelja za rad

Ovaj dio rada posvećen je pripravi. Pripravu pišu učitelji i učiteljice razredne nastave te se njome vode prilikom održavanja satova kako Glazbene kulture tako i svih ostalih predmeta koje poučavaju.

Priprava učitelja za rad uključuje sljedeće elemente:

- **stručnu ili sadržajnu pripremu.** Ta priprema podrazumijeva što potpunije upoznavanje nastavnih sadržaja koji će se na satu obrađivati;
- **pedagošku pripremu.** Ona se odnosi na izbor didaktičko-metodičkih načina rada u nastavi;
- **organizacijsko-tehničku pripremu.** Takva priprema podrazumijeva izbor odgovarajućih nastavnih sredstava i pomagala;
- **psihološku pripremu.** Ta priprema podrazumijeva pokušaj kanaliziranja treme te učiteljeva nastojanja odnosno tendencije da se nastava realizira u što je moguće ugodnijoj i ležernijoj atmosferi (prema Brdarić, 33-40).

2.6.1. Etape nastavnog sata

Svaki predmet ima etape nastavnog sata pa tako i Glazbena kultura. Etape predmeta Glazbene kulture jesu:

- faza pripreme ili uvodna faza
- faze obrade novih sadržaja
- faze vježbanja,
- ponavljanja i provjeravanja.

2.7. Aktivnosti glazbene nastave

Učenici u nižim razredima osnovne škole teško zadržavaju koncentraciju. Stoga je bitno da učitelji tijekom sata često mijenjaju aktivnosti. U daljnjem tekstu navodim neke glazbene aktivnosti, koje učitelji mogu koristiti prilikom izvođenja nastave Glazbene kulture. Važno je da učitelj dobro upozna svoj razred i da nauči kako motivirati svoje učenike za daljnji rad.

Glazbena motivacija obavezan je dio nastavnoga sata. Ona može biti dvojaka, to jest, glazbena i neglazbena. U nastavku slijede vježbe koje se mogu provoditi kao motivacija za sat Glazbene kulture:

2.7.1. Vježbe disanja:

- a) učenici udišu kroz nos, a da pritom ne podižu ramena, izdišu polagano i jednolično kroz malo otvorena usta,

- b) učenici zamišljaju da imaju opeklinu na ruci koju „hlade“ mirnim i jednoličnim vođenjem daha,
- c) učenici udišu kroz jednu nosnicu što pojačava rad dijafragme,
- d) učenici jako pušu i pritom zamisle da gase udaljenu svijeću,
- e) učenici glasno izgovaraju samoglasnike na tonovima određene ljestvice,
- f) učenici imitiraju rad željeznice, probušene gume na biciklu, zujanje pčela.

2.7.2. Vježbe za razvijanje koncentracije i glazbenog pamćenja:

- a) Igra tišine: učenici imaju zatvorene oči te osluškuju zvukove u okolini. Kada otvore oči ispričaju što su čuli te kojim redoslijedom.
- b) Tko se oglasio? U ovoj igri učenici sjede zatvorenih očiju, a učitelj započinje pjevati poznatu pjesmu. Učiteljica se kreće po razredu te dodirne po ramenu jednog učenika koji nastavlja pjevati tamo gdje je učitelj prestao. Ostali učenici pogađaju tko je pjevao.
- c) Pogodi koja je pjesma! Učitelj neutralnim slogom pjeva melodiju ili udaraljka izvodi ritam naučene pjesme. Učenici moraju pogoditi o kojoj se pjesmi radi.

2.7.3. Glazbeni diktat

Kada se s djecom rane školske dobi provode glazbeni diktati tada treba imati na umu kako učenici mogu biti koncentrirani samo na jednu glazbeno-izražajnu sastavnicu. Stoga, postoji ritamski diktat u kojem su svi tonovi istoga trajanja i melodijski diktat u kojem su svi tonovi iste visine (Dobrota, 2012).

2.8. Ocjenjivanje u nastavi općenito

„Ocjenjivanje je dodjeljivanje određene ocjene za postignute rezultate učenika, odnosno razvrstavanje učenika u određene kategorije prema postignutim rezultatima u učenju i dogovorenim kriterijima“ (Matijević, 2004, 12).

Osnovne svrhe ocjenjivanja jesu:

- a) osigurati učenicima pedagoške povratne informacije,
- b) motivirati učenike,

- c) osigurati evidenciju učenikova napretka,
- d) poslužiti kao izraz sadašnjih učenikovih postignuća,
- e) ocijeniti učenikovu spremnost za buduće učenje (Kadum-Bošnjak, 2013, 22).

Ocjenjivanje može biti dvojako pa tako imamo brojčano i opisno ocjenjivanje. Brojčano ocjenjivanje je model ocjenjivanja u kojem postignute rezultate vrednujemo prema nekoliko stupnjeva. To su brojčane skale koje se najčešće sastoje od tri, pet, šest, deset ili više stupnjeva. U Republici Hrvatskoj skala ocjena je od 1 do 5 pri čemu je 1 najniža ili najslabija ocjena dok je 5 najviša ili najbolja ocjena koju učenik može postići. Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Hrvatskoj postoji skala ocjena i to brojčana za sve predmete. Ona se sastoji od 5 ocjena a to su: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2) te nedovoljan (1) (Kadum-Bošnjak, 2013).

Opisna ocjena daje puno više informacija o tome kako je učenik došao do određene ocjene. Takve ocjene analitički prikazuju postignute rezultate svakog učenika te daje učitelju prostora da prikaže specifičnosti pojedinog učenika.

2.8.1. Ocjenjivanje u nastavi Glazbene kulture

Svako dijete koje čuje zvukove oko sebe posjeduje sluh. Ne postoji dijete bez sluha, već postoje djeca koja imaju razvijen sluh i djeca koja imaju nedovoljno razvijen sluh. Učitelji razredne nastave trebali bi već pri prvom susretu s učenicima u prvom razredu ustanoviti koliko djeca imaju razvijen glazbeni sluh (Matijević, 2004).

Naš sustav obrazovanja, odnosno redovitog školovanja, osmišljen je prema potrebama prosječnih učenika. Učenici koji su glazbeno nadareni upućuju se u glazbene škole gdje će se intenzivnije baviti glazbom. Takve učenike potrebno je pravovremeno prepoznati, odnosno identificirati. Na taj način učitelj sa svakim učenikom ponaosob kvalitetnije provodi nastavu Glazbene kulture (Gortan Carlin, Cesar, 2014).

Kod učenika možemo ocjenjivati i raspon glasa, sposobnost održavanja ritma i sposobnost ritmičke memorije. Najbolje je ta provjeravanja provoditi na početku i kraju školske godine kako bi učitelji znali čemu treba posvetiti više pažnje. Također, moguće je i ocijeniti promjene do kojih je došlo tijekom školske godine.

Matijević (2004) također navodi kako postoji nekoliko komponenti koje možemo uključiti prilikom ocjenjivanja učenika u nastavi Glazbene kulture. Te komponente su:

1. osjećaj ritma,

2. opseg glasa,
3. mogućnost točnog intoniranja,
4. poznavanje i analiza glazbene literature,
5. mogućnost memoriranja glazbenih cjelina,
6. skupno muziciranje,
7. glazbeno stvaralaštvo,
8. zalaganje i aktivnost na satu glazbene kulture.

Za učenike četvrtog razreda kriteriji i mogućnosti su drukčije. Učenici četvrtog razreda mogu se ocjenjivati i prema poznavanju notnog pisma no to je teško izvedivo u osnovnoj školi. Takvo znanje učenici će naučiti u glazbenoj školi. Tako primjerice ocjenjivanje možemo vršiti pomoću razlika u čitanju i zapisivanju ritamskih cjelina. Tako će neki učenici sigurno i točno čitati i zapisivati ritamske cjeline, dok će neki prilikom čitanja i zapisivanja imati neka odstupanja. Također, bit će i učenika kojima će biti potrebna dodatna vježba za čitanje i zapisivanje ritamskih cjelina. Što se visine tona tiče, opet imamo 3 varijante. Neki će učenici sigurno i točno čitati i zapisivati melodijske cjeline. Neki će to raditi s mjestimičnim odstupanjima, dok će neki učenici trebati dodatno vježbanje čitanja i zapisivanja melodijskih cjelina (Matijević, 2004).

3. METODIKA GLAZBENE KULTURE

Metodiku smatramo kao specijalnu didaktiku koja proučava nastavna pitanja specifičnog predmeta. U ovom slučaju govorimo o metodici Glazbene kulture. Možemo reći kako metodika Glazbene kulture proučava nastavni plan i program, ciljeve i zadatke glazbene nastave, nastavne metode, nastavne oblike, nastavna sredstva te nastavna pomagala, organizacije samog nastavnog sata te pripreme za nastavu i održavanje sata Glazbene kulture. Najvažniji element stvaranja nekog predmeta, da bi taj predmet bio smisleno koncipiran, je definiranje njegovih ciljeva i zadataka. Rojko ističe (Rojko, 1996) kako ti zadatci moraju odgovarati nekim kriterijima. Ti kriteriji su: sadržajni, logički, didaktički te glazbeno-estetski (Dobrota, 2012).

3.1. Zadatci nastave

Kada govorimo o zadacima nastave tada općenito mislimo o 3 vrsta zadataka:

Materijalni zadatci odnose se na znanja, činjenice i generalizacije. Najčešći glagoli koje koristimo za materijalne zadatke su: razumjeti, spoznati, shvatiti, naučiti, poučiti, ukazati, imenovati, otkriti, razlikovati itd.

Funkcionalni zadatci su zadatci koji se odnose na razvoj sposobnosti. Glagoli koje koristimo za funkcionalne zadatke su: usavršiti, izoštriti, oblikovati, razvijati, osposobiti, izražavati itd.

Odgojni zadatci su zadatci koji se ponajprije odnose na glazbeno-estetske odgojne vrijednosti. Takvi se zadatci formuliraju na sljedeći način: razvoj interesa prema glazbi, usmjeravanje prema vrijednim glazbenim doživljajima, formiranje glazbenog ukusa itd (Poljak, 1980, 18-21).

3.2. Nastavne metode ili postupci

Nastavne metode su načini rada u nastavi (Poljak, 1980, 74-111). U didaktičkoj literaturi najviše se spominju metoda demonstracije, metoda pismenih radova, metoda praktičnih radova, metoda crtanja ili ilustrativnih radova, metoda usmenog izlaganja, metoda čitanja i

rada na tekstu te metoda razgovora. U nastavi Glazbene kulture imamo i neke dodatne ili specifične glazbene metode kao što su: metode rada s glazbenim instrumentima, metode učenja pjesme po sluhu te metode razrednog muziciranja. U istraživanju provedenim za ovaj rad istražuju se metode kojim se učitelji razredne nastave koriste prilikom izvođenja nastave Glazbene kulture.

3.3. Nastavni oblici (sociološke formacije)

Nastavne oblike možemo opisati kao sociološke formacije učenika tijekom nastavnog sata. Najčešće spominjani nastavni oblici u nastavi Glazbene kulture jesu: frontalni rad, grupni rad, individualni rad ili rad u parovima. U istraživanju o kojem će kasnije biti riječi jedno je pitanje posvećeno nastavnim oblicima koji se koriste u nastavi Glazbene kulture.

Frontalni rad: ovakva sociološka forma podrazumijeva učitelja kao glavnog aktera nastavnog rada. Učitelj pokazuje i objašnjava nastavno gradivo dok učenici slušaju. Glavni nedostatak ovakvog rada je aktivnost učenika. Naime, ako objašnjavanje predugo traje ili je učenicima dosadno oni tada postanu pasivni.

Grupni rad: ovakav način rada je omiljen među učenicima. Učenici su postavljeni u grupe i zajednički rješavaju neki problem ili zadatak. Pri ovakvom radu učenici često znaju biti dosta bučni, stoga učitelj treba postaviti jasna pravila ili skidati bodove za disciplinu. Još jedan nedostatak ovakvog rada je taj da u većini slučajeva bolji učenici rješavaju postavljene zadatke dok ostali gledaju, pričaju i prepisuju rješenje. Također, predlaže se da kad koristimo grupni rad pazimo na to da formiramo grupe u kojima će biti jednak broj boljih učenika, onih prosječnih i ispodprosječnih učenika. Prednost ovakvog oblika rada je što se učenici bolje upoznaju i komuniciraju jedni s drugima.

Individualni rad: individualni rad podrazumijeva da svaki učenik radi za sebe. Učitelj postavlja zadatak i svaki učenik ga pokušava sam riješiti. Primjerice, u nastavi Glazbene kulture možemo učenicima donijeti listiće na kojima će biti pitanja o glazbi koju slušamo (dnevnik slušanja).

Rad u parovima: kada u nastavi koristimo grupni rad tada učenike obično postavljamo u parove onako kako sjede u klupama. Kod ovakvog rada možemo postaviti zadatak tako da ga učenici zajednički rješavaju ili da rješavaju zadatak u natjecateljskim okolnostima, dakle, tko će iz para prvi riješiti postavljeni zadatak.

3.4. Nastavna sredstva i pomagala

Nastavna pomagala su alati koje koristimo prilikom rada. Obično se koriste instrumenti za učitelje, pomagala za reproduciranje glazbenih primjera te instrumente za učenike.

Nastavna sredstva su izvori znanja kojima se služimo kako bismo učenicima na što razumljiviji način objasnili gradivo koje trebaju naučiti. Nastavna sredstva dijele se u 4 skupine a to su:

- a) vizualna (slike, geografske karte i sl.),
- b) auditivna (zvučne snimke),
- c) audio-vizualna (zvučni filmovi, televizijske emisije i sl.),
- d) tekstualna (udžbenici, priručnici i sl.) (Dobrota, 2012).

U nastavi glazbene kulture mogu se koristiti brojna nastavna sredstva i pomagala. Ponajprije tu je CD ili DVD player koji reproducira audio zapise. Zatim, na nastavi se mogu koristiti razni predmeti kojima ćemo udarati mjeru ili ritam. Ti predmeti mogu biti olovke, razni štapići, naše ruke i/ili noge, zvečke, šušalice, triangl te mnogi drugi. U istraživanju doznajemo koja nastavna sredstva i pomagala učitelji/ce najčešće koriste prilikom rada s djecom.

3.5. Suvremene nastavne tehnologije

U skladu s današnjim vremenom i u nastavi Glazbene kulture već nekoliko godina dolazi do bitnih promjena. Tu se svakako misli na nastavne tehnologije koje se sve više uključuju u provedbu nastave Glazbene kulture. Naravno da su takvi zahtjevi u ovakvom vremenu u kojem živimo doista neizbježni. I sami učenici više su zainteresirani za učenje ako pri nastavnom procesu koristimo tehnologiju.

3.5.1. Računalo

Korištenje računala u nastavi uključuje osim tekstualne i glazbene prezentacije i glazbenu notaciju i grafički glazbeni prikaz. Takva nastava doprinosi smanjenju korištenja frontalnog oblika rada koji se u tradicionalnoj nastavi najviše koristi. Prezentacija koju bi se predstavljalo uz pomoć računala mogla bi biti vrlo zanimljiva.

3.5.2. Power Point prezentacija

Power Point prezentacije su svakako jedne od najpopularnijih načina pri izlaganju nastavnog gradiva. Tu se mogu koristiti mnogobrojne fotografije, pozadine, zvukovi, grafikoni te mnoštvo drugih elemenata. Takva prezentacija omogućuje dinamičniju nastavu što je svakako bolje za učenike. No s druge strane, takva prezentacija iziskuje puno vremena koje učitelj treba potrošiti na stvaranje same prezentacije.

3.5.3. Multimedijalne prezentacije na DVD-u

Prilikom stvaranja multimedijalne prezentacije učitelji se mogu koristiti mnoštvom alata kao što su: slike, videoklipovi, animacije koje učenicima privlače pažnju. Ovakve prezentacije omogućuju lakše pamćenje te pobuđuju povećani interes učenika. Prednost ovakvih prezentacija je mogućnost zaustavljanja, zamrzavanja te izbora scena na izborniku prema potrebama nastavnika i učenika. Kao i kod Power Point prezentacije i ovakva prezentacija zahtijeva veliku angažiranost učitelja koji takvu prezentaciju treba pripremiti.

3.5.4. Film u nastavi

Što se pak, korištenja filma u nastavi Glazbene kulture tiče, velika je prednost to što takav oblik suvremene tehnologije spaja važne komponente kao što su vizualne, akustične i dinamičke. Preporuča se da film koji se koristi u nastavi ne traje dulje od dvadeset minuta. Ako film traje duže, učitelj treba odabrati scene iz filma koje će biti prikazane učenicima.

3.5.5. Online učenje

Online učenje ili učenje na daljinu je nova vrsta suvremene tehnologije koja se koristi ukoliko je škola geografski dosta udaljena ili se raspored nastave ne uklapa u raspored obaveza učenika. Međutim, takva se nastava kod nas uopće ili vrlo rijetko koristi. Takva nastava je vrlo zahtjevna za provođenje jer obuhvaća mnogo organizacijskih vještina koje učitelj treba upotrijebiti. Ono što je svakako velika prednost ovog programa je da se elementi nastave postavljaju na web program Moodle koji učenicima služi ako nisu bili na nastavi, a htjeli bi to gradivo nadoknaditi (Jensen, 2013)

3.6. Didaktički sistemi nastave

Kada govorimo o didaktičkim sistemima nastave tu se prvenstveno misli na organizaciju, odnosno strukturu rada u nastavi. Tu postoje dvije komponente koje su zastupljene u svim sistemima nastave. Te komponente su: direktno poučavanje i samostalan rad učenika. Sistemi se sami po sebi razlikuju prema trima bitnim obilježjima, a to su: nastavnik, učenik te nastavni sadržaji koji se provode tijekom nastave. Sistemi nastave jesu: heuristička nastava, programirana nastava, egzemplarna nastava, problemska nastava i mentorska nastava.

Heuristička nastava: nastavnici koji zagovaraju heurističku nastavu smatraju da su važni samo oni sadržaji koji će učenici u potpunosti razumjeti. Svi ostali sadržaji mogu se svrstati u obrazovne promašaje. U heurističkoj nastavi potrebno je shvatiti kako je učitelj u tijeku nastavnog procesa od samog početka do kraja nit vodilja. Dakle, učitelj je taj koji vodi učenike.

Programirana nastava: zahtijeva pripremu programiranog materijala te će rezultati takve nastave ponajprije ovisiti o kvaliteti tih materijala. Svrha programirane nastave je da se učenicima podijeli materijal iz kojeg će oni sami dokučiti točno rješenje. Jasno je da se ovdje očekuje i kako će učenici znati iskoristiti činjenice koje su ranije naučili. Također, ako učenik nije došao do dobrog rješenja, od njega se traži kako opet pročita materijal. Ovakvim radom treba biti zadovoljen obrazovni zadatak nastave. Zadaća ovakve nastave je da učenici usvoje znanje te da razvijaju sposobnosti. Jedna od najvažnijih prednosti ovakve nastave je ta da su učenici vrlo motivirani za ovakav rad. Učenici su vrlo ponosi i sretni kada znaju da neke stvari ili činjenici mogu naučiti sami.

Egzemplarna nastava: samo ime ovakve nastave znači da se ograničavamo na nešto bitno. Prije smo govorili o pretrpanosti sadržajem stoga ovakva nastava je nastala upravo radi toga. Ovdje je naglasak na kvaliteti rada. Učitelj izdvaja sadržaje koji su vrlo slični. Nakon toga se iz mnogo sadržaja izdvajaju oni najvažniji, odnosno egzemplarni sadržaji. Radi se o tome da se nastava provede na kvalitetan način. Sistem je sličan heurističkom no ovdje ima više kreativnosti.

Problemska nastava: ovakva je nastava usredotočena na to da je problem nešto što čovjek proživljava. Takva nastava znači da učenici sami rješavaju problem. Dakako, da je nastavnik

uz njih te im pomaže ukoliko im je pomoć zaista potrebna. Međutim, u prvom su planu učenici koji rješavaju problem dok je učitelj ovdje u drugom planu. Ovakvom se nastavom posebno utječe na stvaralačko ili kreativno mišljenje učenika. Na početku rada, u pripremnom dijelu sata, učenike treba pripremiti za samostalno rješavanje zadataka.

Mentorska nastava: ovakva se nastava obično ne koristi tijekom sata glazbene kulture. To je nastava koja se svodi samo na povremene konzultacije učenika za vrijeme njihova rada. Praktički, učenici su prepušteni sami sebi i tu se uvelike povećava samostalan rad učenika (Poljak, 1980, 144-155).

4. GLAZBENA NASTAVA U PRAKSI

Glazbena nastava u praksi najčešće obuhvaća četiri, više puta spomenuta područja, a to su pjevanje, sviranje, slušanje te glazbeno stvaralaštvo. U narednim potpoglavljima opisuje se svako od tih područja i donosi se studija slučaja za svako od njih.

Studija slučaja temelji se na primjeru dobre prakse s kojim se autorica susrela tijekom studiranja, odnosno tijekom stručno-pedagoške prakse.

4.1. Pjevanje

Pjevanje je omiljena učenička aktivnost. Cilj aktivnosti pjevanja je usvajanje i izvođenje određene pjesme. Pri izboru pjesama koje će djeca pjevati treba biti vrlo pažljiv zbog predispozicija koje djeca imaju. Što se pak razredne nastave tiče, učenici se glazbeno ne opismenjuju. Oni najčešće pjesme uče na dva načina. Prvi način je igrom lovca. Takva igra prikladna je za jednostavnije pjesme. Igra se provodi tako da učitelj pjesmu otpjeva nekoliko puta, a učenici se postupno uključuju i pjevaju s učiteljem. Druga igra naziva se igrom jeke i ona se provodi kada s učenicima obrađujemo zahtjevnije pjesme. Uz slušanje, pjevanje je aktivnost koja se na satovima Glazbene kulture najviše provodi. Prema otvorenom modelu nastave učitelj ima pravo birati pjesme koje će pjevati s učenicima. Bilo bi dobro kad bi učitelji osluškivali želje djece i pjevali one pjesme koje djeca žele pjevati. Vrlo je bitno da učitelji nauče učenike pravilno sjediti i disati prilikom pjevanja. Za vrijeme svoje prakse u školi primijetila sam kako učitelji/ce nove pjesme uče metodom pjevanja pjesme po sluhu.

Takva metoda sastoji se od nekoliko faza, a to su:

- upoznavanje pjesme,
- obrada teksta,
- učenje pjesme,
- analiza pjesme,
- glazbena interpretacija.

Ono o čemu možemo s učenicima razgovarati nakon odslušane pjesme je opseg pjesme. Tako učenice nećemo zamarati o opsegu pjesme u intervalima, ali možemo razgovarati o tome je li opseg pjesme mali, srednji ili veliki. Dakako, učitelj je ovdje važna karika koja u svakom trenutku učenicima pomaže. Također, možemo govoriti o melodiji odnosno o njezinom

kretanju (kreće li se melodija postupno ili skače, ide li uzlazno ili silazno). Na takav način učenike potičemo da uoče razlike između pjesama koje izvodimo na nastavi.

4.1.1. Studija slučaja: Obrada nove pjesme

Kao primjer dobre prakse sata pjevanja, navodi se sat glazbene kulture, održan u Osnovnoj školi Matija Vlačić u Labinu. Nastava se održala 23. veljače 2014. godine u četvrtom razredu. Učenicima je to bio treći sat u satnici. Učiteljica je sat započela tako što je učenicima pokazala fotografije grada Zagreba. Učiteljica se kretala po razredu kako bi svi učenici vidjeli te fotografije. Nadalje, postavljajući razna pitanja učenici su opisivali grad Zagreb. Kako su nekoliko dana prije tog sata učenici bili na izletu u Zagrebu, znali su mnogo toga o gradu Zagrebu. Time je završio uvodni dio sata.

Glavni dio sata nastavio se na uvodni dio. Učenici su otvorili svoje udžbenike te analizirali tekst pjesme *Lepi ti je Zagreb grad*. Nakon toga učiteljica je rekla učenicima da se naslone na svoje stolice i opuste. Pustila im je pjesmu *Lepi ti je Zagreb grad*. Učenici su se u početku smijali, jer im zagrebački govor odnosno kajkavsko narječje nije poznato. No, učiteljica im je objasnila kako u svakom kraju Hrvatske ljudi različito govore. Zatim je učiteljica još jedanput pustila pjesmu. Nakon ovog slušanja, učenici su uz učiteljčina pitanja spoznali opseg pjesme, odnosno glasa koji ovu pjesmu izvodi. Već nakon ovog slušanja učenici su pjevali pjesmu zajedno s učiteljicom. Uslijedilo je i treće slušanje nakon kojeg su razgovarali o tempu i o ugođaju skladbe. Najvažnije informacije učiteljica je zapisala na ploču i učenici su to prepisali u svoje bilježnice.

Za završni dio sata učenici su trebali nacrtati jednu znamenitost koju su zapamtili u gradu Zagrebu. Dok su crtali, učiteljica im je kao pozadinsku glazbu puštala pjesmu. Učenici su marljivo crtali i pjevali pjesmu koju su na satu naučili.

4.2. Sviranje

U Nastavnom planu i programu navodi se nekoliko zadataka sviranja, a to su:

- sviranje ritma – ritamske pratnje određenim brojalicama,
- sviranje doba – sviranje doba kao pratnja određenim brojalicama i pjesmama.

Sviranje se u prvim trima razredima realizira pomoću instrumenata iz školskog instrumentarija. Tu su uključene ritamske i melodijske udaraljke.

Prema materijalu od kojih su izrađene ritamske se udaraljke dijele u tri skupine:

- **drvene ritamske udaraljke** (kastanjete, štapići, zvečka, mali drveni bubanj).
- **metalne ritamske udaraljke** (trokutići, činela, praporci, tamburin ili def).
- **ritamske udaraljke s kožnom opnom** (veliki i mali bubanj te mali ručni bubanj)

Melodijske udaraljke dijele se u dvije skupine:

- **melodijske udaraljke s metalnim pločicama** (metalofon)
- **melodijske udaraljke s drvenim pločicama** (ksilofon) (Njirić, 2001).

4.2.1. Studija slučaja: Obrada pjesme uz instrumentalnu pratnju

Tijekom stručne pedagoške prakse 2014. godine u Osnovnoj školi Matije Vlačića u Labinu, učiteljica je u prvom razredu s učenicima obrađivala pjesmicu *Djeca i maca*. Ta pjesma učenicima je poznata iz vrtića pa su je prilikom sata Glazbene kulture ponovili. U glavnom dijelu sata učenici su pjesmu svirali drvenim i metalnim ritamskim udaraljka. U uvodnom dijelu sata učiteljica je učenicima postavljala pitanja o mačkama: „Imate li vi mačku? Što maca radi kad joj je lijepo?“. Na kraju uvodnog dijela sata učiteljica kaže učenicima da oponašaju macino pređenje. Glavni dio sata nastavlja se na uvodni dio sata. Učiteljica učenicima pušta pjesmu. Na ovom satu učenici nisu prolazili kroz tekst pjesme jer je pjesma učenicima poznata od ranije. Već prilikom prvog slušanja učenici pjevaju pjesmu. Nadalje, učiteljica je na sat donijela drvene i metalne ritamske udaraljke (kastanjete, štapiće, zvečke, trokutiće i činele). Glavni dio sata se nastavio tako da je učiteljica pustila pjesmu i uz pomoć štapića odsvirala ritam pjesme. Učenici prvog razreda ne trebaju znati što je to ritam no učiteljica je to ipak spomenula. Nakon odsvirane prve kitice pjesme, učiteljica je odsvirala i drugu kiticu. Zatim je učenicima podijelila instrumente te su oni odsvirali ritam uz slušanje pjesme. Nakon što su učenici dva puta odsvirali ritam učiteljica im je demonstrirala kako će odsvirati metar pjesme. Učenici su pažljivo pratili i vrlo brzo shvatili kako trebaju svirati metar. Sada su dva puta svirali metar te pjevali pjesmu. Prva izvedba nije bila jako dobra jer je učenicima bilo teško pjevati i svirati ali druga izvedba je bila već mnogo bolja. U završnom dijelu sata učiteljica je podijelila razred u dvije grupe. Jedna grupa svirala je ritam a druga metar pjesme *Djeca i maca*. Opet je prva izvedba bila malo nesigurna, ali učiteljica se trudila i

prolazila kroz razred te pomagala učenicima koji su bili nesigurni. Sljedeća izvedba bila je odlična. Moglo se primijetiti kako su učenici bili vrlo zadovoljni ovim satom Glazbene kulture.

4.3. Slušanje

„Cilj slušanja je upoznavanje umjetničkih i narodnih skladbi. Skladbe koje se slušaju u razrednoj nastavi dijele se u 3 skupine:

- vokalno-instrumentalne skladbe
- instrumentalne skladbe
- glazbene priče“ (Njirić, 2001, 49).

Aktivnost slušanja odvija se u nekoliko faza, a to su:

1. **motivacija:** postoje dvije vrste motivacije a to su glazbena i neglazbena. Neglazbena motivacija uključuje čitanje priča, igre asocijacija, gledanje slika i slično. Glazbene motivacije uključuju pjevanje već naučene ili omiljene pjesme, pljeskanje u ritmu ili gibanje u ritmu, prepoznavanje zadnje odslušane skladbe i slično,
2. **najava skladbe:** u najavi skladbe učitelj učenicima govori ime skladbe te ime skladatelja koji je skladbu skladao. Učenicima se može reći neka zanimljivost o skladatelju te im se može i pokazati slika skladatelja,
3. **prvo slušanje:** pri prvom slušanju određujemo ugođaj te izvođača. Moguće je učenicima pokazati sliku instrumenta koji izvodi skladbu,
4. **drugo slušanje:** pri drugom slušanju obično se određuje tempo skladbe. Ovdje se može učenicima pustiti drugu skladbu koja ima suprotan tempo od glavne skladbe. Tada bi učenici trebali primijetiti razlike u tempu tih skladbi,
5. **treće slušanje:** prilikom trećeg slušanja određuje se dinamika skladbe. Dinamiku skladbe možemo spoznati na isti način kao i tempo,
6. **četvrto slušanje:** u četvrtom slušanju određujemo glazbeni oblik. U ovom dijelu aktivnosti slušanja učenici slušaju samo temu skladbe te je pokušavaju zapamtiti,
7. **završni dio sata:** završni dio sata možemo provesti tako da učenici ispunjavaju nastavni listić ili izražavaju doživljaje skladbe na različite načine.

4.3.1. Studija slučaja: Slušanje skladbe

Učenici četvrtog razreda u Osnovnoj školi Matije Vlačića u Labinu u veljači 2014. godine su na satu Glazbene kulture slušali skladbu *Peća i vuk* ruskog skladatelja Sergeja Prokofjeva. Kako ta skladba traje dvadeset i tri minute, učiteljica je odlučila slušanje podijeliti na dva dijela. Za početak sata učenicima je objasnila da je Peća dječak, a vuk životinja koja se pojavljuje u ovoj glazbenoj priči. Nakon toga, učiteljica im je pustila prvi dio glazbene priče. Učenicima je bilo zanimljivo što osim sviranja u glazbenoj priči ima i dijelova govorenoga teksta. Na taj su način lako pratili tijek radnje ove glazbene priče. Nakon odslušanog prvog dijela učiteljica je vođenim razgovorom učenike pitala o ugođaju skladbe. Zatim su prepričali tijek radnje u prvom dijelu skladbe. Uslijedilo je slušanje drugog dijela glazbene priče. Nakon što je skladba završila učenici su iznijeli tijek radnje u priči. Uslijedio je razgovor o instrumentima koji se u ovoj skladbi pojavljuju. Za sam kraj sata učenici su zapisali kratke informacije o odslušanoj skladbi te su u svoje bilježnice nacrtali svoj doživljaj *Peće i vuka*.

Učiteljica je odabrala pozitivan način da ovu skladbu prikaže učenicima. Naime, nenaviknuti na slušanje dužih glazbenih djela, učenicima koncentracija pada i ne mogu dalje pratiti glazbeni slijed. Podjelom ove skladbe na dva dijela, učiteljica je izbjegla pad koncentracije koja se mogla javiti kod učenika da im je skladbu pustila u cjelini.

Jedan od učiteljevih zadataka jest da učenike nauči kako i što će slušati. Učenici zapravo već u razrednoj nastavi trebaju razviti svoj glazbeni ukus. Dakle, učiteljeva uloga i ovdje je velika. Preporuča se da se iste skladatelje sluša najmanje dva puta godišnje

4.4. Glazbeno stvaralaštvo

Glazbeno stvaralaštvo odnosi se na stvaranje pojedinca najčešće s namjerom da se stvori određeno glazbeno djelo koje predstavlja zatvorenu cjelinu sa svojim početkom, sredinom i krajem. Glazbeno djelo može biti samo jedno, dok izvedbi tog glazbenog djela može biti beskonačno mnogo.

Kada se govori o dječjem glazbenom stvaralaštvu tada treba znati da djeca u nastavi mogu na različite načine njegovati glazbeno stvaralaštvo. Tako učenici mogu mijenjati poznate pjesme, stvarati nove jednostavne melodije, preoblikovati melodije variranjem, harmoniziranjem, ekspresivnim oblikovanjem (dinamika, artikulacija i tempo) i orkestriranjem ili kreiranjem

melodije na zadani tekst (Svalina, 2014). Potrebno je naglasiti i kako takve aktivnosti s djecom trebaju biti kratke i da se trebaju izvoditi često. Aktivnosti glazbenog stvaranja mogu se provoditi individualno i grupno. Dvoje američkih znanstvenika iz glazbenog područja Janet Moore i John Kratus govore o tome kako se aktivnosti provode u nastavi glazbe. Individualno se takve aktivnosti mogu provoditi na način da učenici samostalno istražuju zvukove na nekom glazbenom instrumentu ili da individualno improviziraju u obliku neke veće forme. Prilikom grupnih aktivnosti učenici mogu dobiti zadatak da osmisle kraću skladbu na udaraljka. Te će skladbe kasnije izvoditi pred čitavim razredom. Ističe se da je takve aktivnosti dobro provoditi u manjim grupama. Također, učenicima je potrebno dati vrlo jasne upute što se od njih očekuje prilikom ovakvog zadatka. Nakon što se skladbe izvedu pred razrednim odjelom potrebno je provesti evaluaciju. Jasno je da se kod evaluacije treba usredotočiti na ono što je dobro. Učitelji trebaju imati pozitivan pristup kako bi učenici i dalje mogli nastaviti njegovati glazbeno stvaralaštvo (Svalina, 2014).

4.4.1. Studija slučaja: Glazbeno stvaralaštvo

Sat Glazbene kulture održan 19. veljače 2014. godine u četvrtom razredu Osnovne škole Matije Vlačića u Labinu bio je posvećen glazbenom stvaralaštvu. Učiteljica je za ovaj sat pripremila razne udaraljke kao što su trokutić, batići i štapići s kojima su učenici već od prije upoznati. Učiteljica je iskoristila pjesmicu koju su učenici nedavno učili na satu Hrvatskog jezika. Ideja je bila da učenici u manjim grupama osmisle melodiju na zadani tekst poznate pjesmice.

Na početku sata učenicima nije bilo lako krenuti u stvaranje melodije. Krećući se razredom učiteljica je osluškivala učenički rad te im je pomagala. Razredom je odjekivalo veselo dječje pjevušenje. Pošto je ova pjesmica kratka, učenici su vrlo brzo bili gotovi s izvršenjem ovog dijela zadatka, ali to nije bilo sve što se od njih očekivalo toga dana. Naime, dvadesetak minuta kasnije učenici su melodije izveli pred razrednim odjelom. Učenici su bili oduševljeni i ponosni onime što su učinili. Svaka je grupa osmislila različitu melodiju i učenici su bili iznenađeni kako jedna pjesmica može biti otpjevana na toliko različitih načina odnosno, melodija. Nakon prve izvedbe, učenici su u grupama dobili udaraljke te su melodiju koju su smislili pokušali otpjevati uz pomoć udaraljki. Naravno, imali su pet minuta kako bi se dogovorili oko podjele instrumenata i kako bi pokušali jednom ili dvaput odsvirati melodiju pjesmice uz instrumente. Bližio se kraj sata i učenici su ponovno u grupama pred razrednim odjelom izveli svoje melodije na zadanu pjesmicu uz pratnju instrumenata. Na samom kraju

sata učenici su pomogli pospremiti instrumente i moglo se primijetiti da su zadovoljni ovakvim načinom rada, jer su odmah učiteljicu pitali kada će moći ponovno održati ovakav sat.

5. IZVANNASTAVNE GLAZBENE AKTIVNOSTI

Izborna nastava glazbene kulture koja se provodi kroz izvannastavne aktivnosti može uključivati: zbor, instrumentalne i vokalne skupine, folklor, ples, glazbenu slušaonicu, raznovrsne glazbene projekte (HNOS, 2006).

U zbor se uključuju učenici koji žele pjevati. Obično se na zboru uče tehnike pjevanja. Vrlo je važno naučiti pjevati surađujući s drugim pjevačima u zboru. Dakle, bitno je zajedništvo. Zbor se obično okuplja jednom tjedno. Kad se približava neka manifestacija na kojoj će zbor pjevati probe se mogu i češće održavati.

Instrumentalne i vokalne skupine također mogu biti dio izvannastavnih glazbenih aktivnosti. To su skupine u kojima se može podučavati sviranje na nekim instrumentima ili pjevanje.

Na satovima folkloru uče se tradicijski plesovi nekog kraja. Ples obuhvaća ritamske strukture koje učenici svladavaju. U Osnovnoj školi Vidikovac u Puli, tijekom školske godine 2014/2015., učiteljica trećeg razreda je provodila sate folkloru. Folklor se kao izvannastavna aktivnost održavao srijedom kao zadnji sat u satnici. Bilo je uključeno dvanaest učenika, odnosno šest parova. Folklor se počeo održavati odmah nakon početka školske godine, u rujnu 2014. godine. Početkom ožujka učenici su naučili plesati istarski *balun* i bili su vrlo sigurni u svoju izvedbu. Učiteljica je pripremila pjesme koje je na satovima folkloru puštala i učenicima su po njima vježbali. Tijekom travnja učenici su započeli vježbati novi ples *Sette passi*. Najprije im je učiteljica pokazala pokrete i učenici su je lagano pratili. Već nakon dvije probe učenici su počeli hvatati korak. Brojali su naglas korake što im je olakšalo izvedbu plesa. Na kraju školske godine učenici su s lakoćom plesali i *balun* i *sette passi*. Učiteljica je vrlo predano radila s učenicima tijekom cijele školske godine što se i vidjelo prilikom izvedbi ovih plesova.

Glazbene slušaonice također mogu biti dio izvannastavnih školskih aktivnosti. Slušanjem glazbe učenici upoznaju nova djela te život i rad skladatelja.

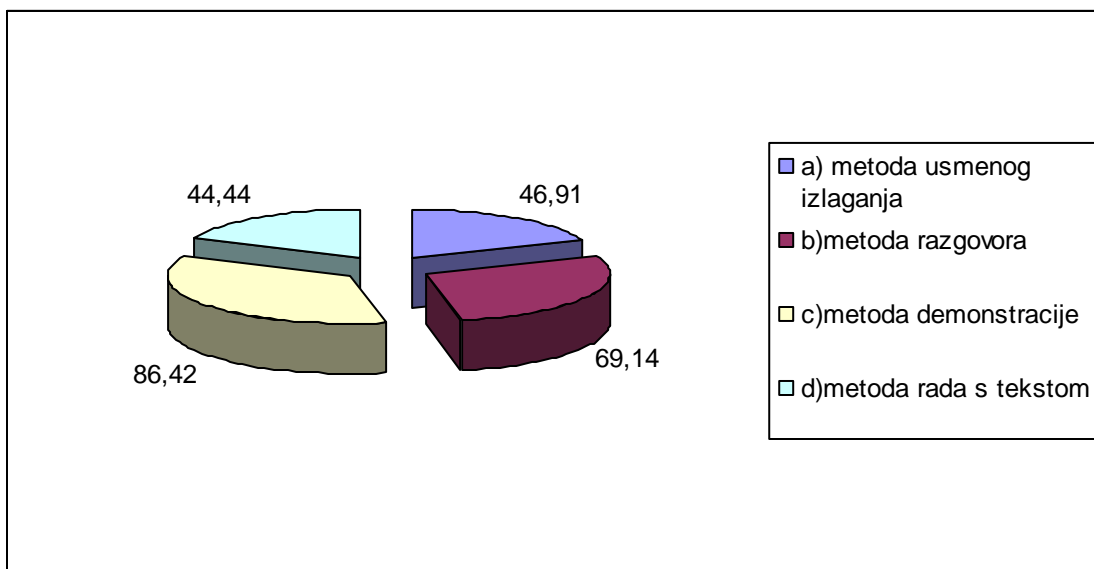
Raznovrsni glazbeni projekti obično se odnose na to da učenici uz pomoć učitelja ili učiteljice svladavaju razne glazbene aktivnosti koje će se izvesti na događajima u školi ili izvan škole. To mogu biti posjet kazalištu, klasičnom koncertu, smotri i slično.

6. ISTRAŽIVAČKI RAD

Kroz ovo istraživanje htjelo se saznati na koji način se provodi nastava Glazbene kulture u razrednoj nastavi i koliko su učitelji razredne nastave angažirani u izvannastavnim glazbenim aktivnostima. Istraživanje je provedeno pomoću ankete koju su ispunjavali učitelji i učiteljice razredne nastave po školama diljem Istre. Gradovi koji su obuhvaćeni istraživanjem jesu Pula, Labin, Poreč, Kanfanar, Raša i Pazin. Anketa se sastoji od četrnaest pitanja. Pitanja su višestrukog izbora. U daljnjem tekstu donose se rezultati tog istraživanja. Broj ispitanika je osamdeset i jedan. Prema istraživanju, prosjek radnog staža učitelja je dvadeset i jedna godina. Većina ispitanika završilo je šesti i sedmi stupanj školovanja (četverogodišnji i petogodišnji studij razredne nastave).

Graf broj 1. prikazuje najčešće korištene nastavne metode u nastavi Glazbene kulture. Učitelji su mogli odabrati između četiri metode: metode demonstracije, metode razgovora, metode usmenog izlaganja i metode rada s tekстом.

Graf 1. Najčešće korištene nastavne metode u nastavi Glazbene kulture.

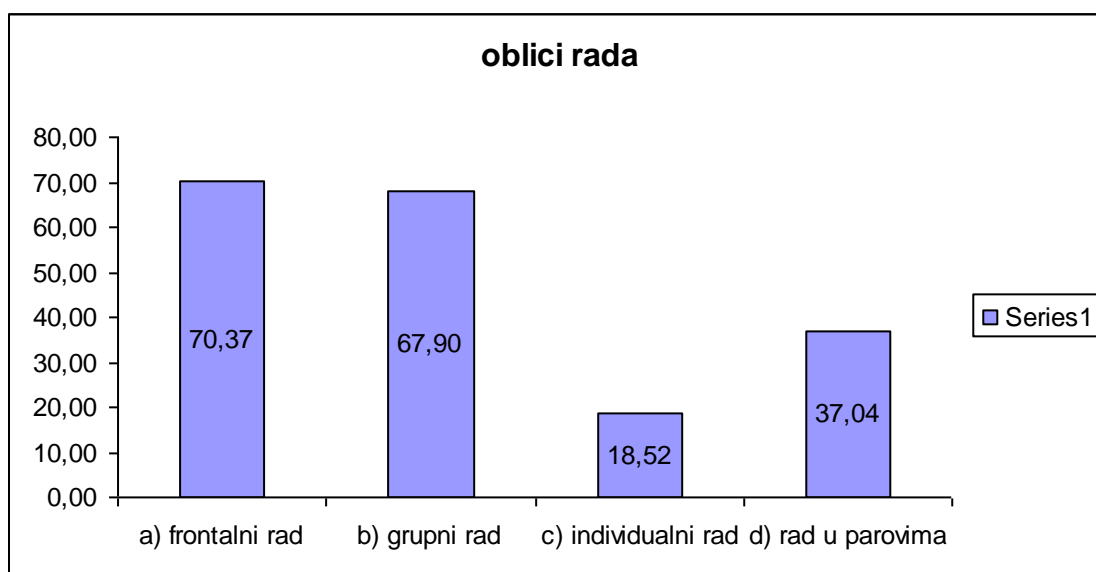
Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

U grafu broj 1. može se vidjeti kojim se metodama koriste učitelji i učiteljice u nastavi Glazbene kulture. Najviše učitelja i učiteljica, 86,42% (70 ispitanika) kao metodu rada najčešće koristi metodu demonstracije. Učenicima treba pokazati kako se barata određenim instrumentom ili pak, učenicima treba otpjevati nepoznatu pjesmicu koju trebaju usvojiti.

Metodom razgovora koristi se čak 69, 14% ispitanika (njih 56). Nadalje, metodom usmenog izlaganja koristi se 46, 91% ispitanika (38 ispitanika). Najmanje korištena metoda u nastavi Glazbene kulture je metoda rada s tekstom, što je očekivano jer se ova metoda najviše koristi u nastavi Hrvatskog jezika kada se s učenicima obrađuju različiti tekstovi. Ovom metodom koristi se 44,44% ispitanika (njih 36).

Graf broj 2. prikazuje najzastupljenije oblike rada u Glazbenoj kulturi. Učitelji su se ovdje mogli opredijeliti za: frontalni rad, grupni rad, individualni rad ili rad u parovima.

Graf 2. Najzastupljeniji oblici rada u nastavi Glazbene kulture.

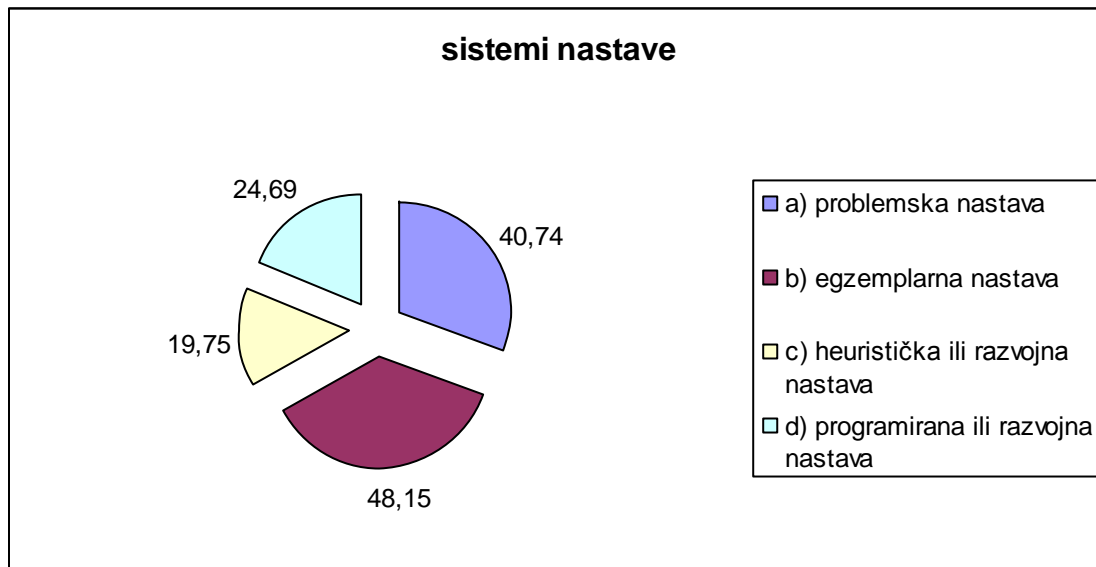

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa broj 2. može se vidjeti kako je najzastupljeniji oblik rada frontalni rad kojeg koristi 70,37% ispitanika (57 ispitanika). Na drugom mjestu je grupni rad koji se isto tako često koristi. Grupni rad koristi 67,90% (55 ispitanika). Na treće mjesto smjestio se rad u parovima kojeg koristi 37,04% (30 ispitanika). Individualni rad pokazao se kao najmanje korišten oblik rada. Takav oblik rada koristi svega 18,52% (15 ispitanika) od ukupnog broja ispitanika.

Na pitanje broj 3 učitelji su mogli odabrati između četiri ponuđena odgovora. Mogli su odabrati između problemske nastave, egzemplarne nastave, heurističke ili razvojne nastave i programirane ili razvojne nastave.

Graf 3. Najčešće korišteni sistemi nastave.

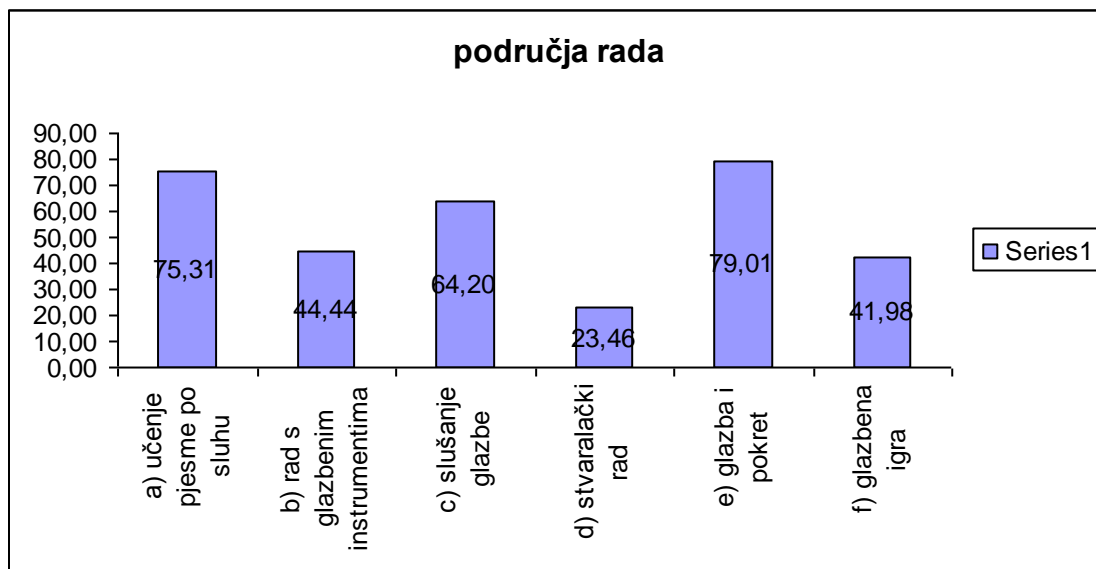

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa 3. može se vidjeti kako najviše učitelja i učiteljica koristi egzemplarnu nastavu prilikom izvođenja nastave Glazbene kulture. Čak 48,15% (39) učitelja se odlučilo za taj sistem nastave. Može se reći kako je to velik broj, odnosno mnogo učitelja i učiteljica preferira egzemplarnu nastavu prilikom izvođenja nastave Glazbene kulture. Nadalje, 40,74% (33) ispitanika reklo je kako se koristi problemskom nastavom. Nešto manje učitelja i učiteljica opredijelilo se za preostala dva sistema nastave. Programiranu ili razvojnu nastavu u svom radu koristi 24,69% (20) ispitanih učitelja i učiteljica. Za heurističku nastavu odlučilo se 19,75% (16) anketiranih učitelja i učiteljica razredne nastave.

Četvrto pitanje iz ankete obuhvatilo je najzastupljenija područja rada u nastavi Glazbene kulture. Ovdje su učitelji mogli odabrati između šest ponuđenih odgovora a to su: učenje pjesme po sluhu, rad s glazbenim instrumentima, slušanje glazbe, stvaralački rad, glazba i pokret te glazbena igra.

Graf 4. Najzastupljenija područja rada u Glazbenoj kulturi.

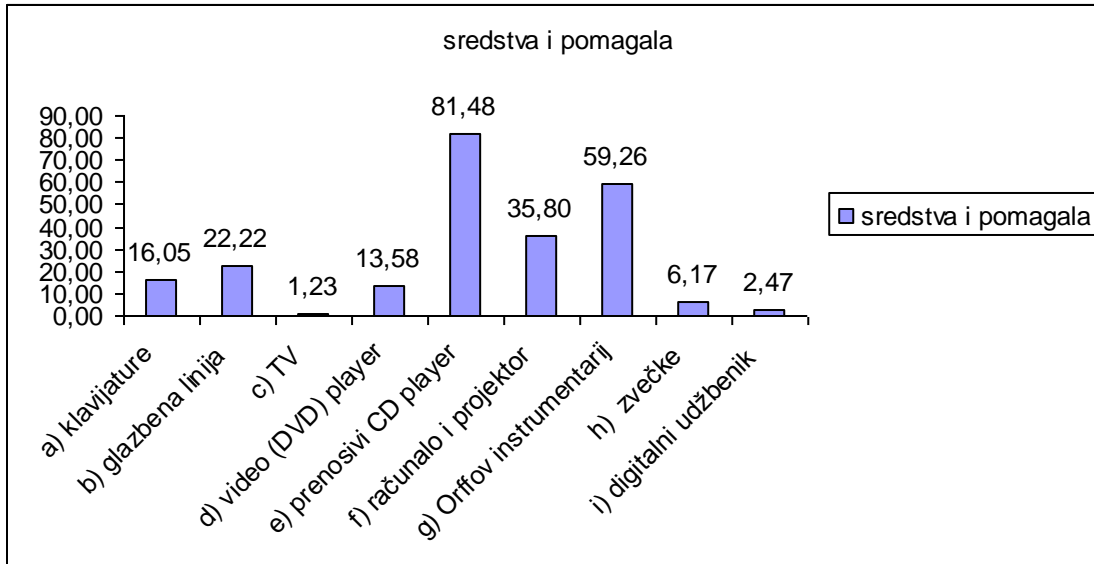
Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa broj 4. vidi se kako je najzastupljenije područje rada u nastavi Glazbene kulture glazba i pokret za što se opredijelilo 79,01% (64) anketiranih učitelja i učiteljica. Samo nekoliko ispitanika manje opredijelilo se za učenje pjesme po sluhu, odnosno 75,31% (61) ispitanik potvrdio je kako se koristi upravo tim područjem rada prilikom izvođenja nastave Glazbene kulture. Na trećem je mjestu slušanje glazbe koje koristi 64,20% ispitanika, odnosno njih 52. Rad s glazbenim instrumentima preferira 44,44% (36) ispitanika. Glazbenom igrom koristi se 41,98% (34) učitelja i učiteljica. Najmanje učitelja, što je bilo i očekivano, prilikom izvođenja nastave glazbene kulture provodi stvaralački rad. Takav je način rada iznimno teško koristiti u nastavi Glazbene kulture jer bi se zapravo sve trebalo svaliti na učenička leđa. Učenik bi trebao biti u centru pozornosti što smanjuje ulogu učitelja, ali doprinosi kreativnosti. Smatram kako se stvaralačkom radu treba dati prednost u glazbenoj školi. U osnovnom školstvu teško je ostvariva ideja u kojoj će učenici sami djelovati tijekom nastave Glazbene kulture.

U petom pitanju učitelji su trebali odabrati koja nastavna sredstva i pomagala najčešće koriste u nastavi Glazbene kulture. Imali su na raspolaganju nekoliko odgovora, a mogli su i dodati odgovor ako takav nije bio ponuđen. Učitelji su mogli birati između: klavijatura, glazbene linije, Tv-a, video (DVD) playera, prenosivog CD playera, računala i projektora i Orffova

instrumentarija. U ovom pitanju ispitanici su mogli dodati odgovore ukoliko koriste neka druga nastavna sredstva i pomagala u nastavi Glazbene kulture.

Graf 5. Najčešće korištena nastavna sredstva i pomagala u nastavi Glazbene kulture.

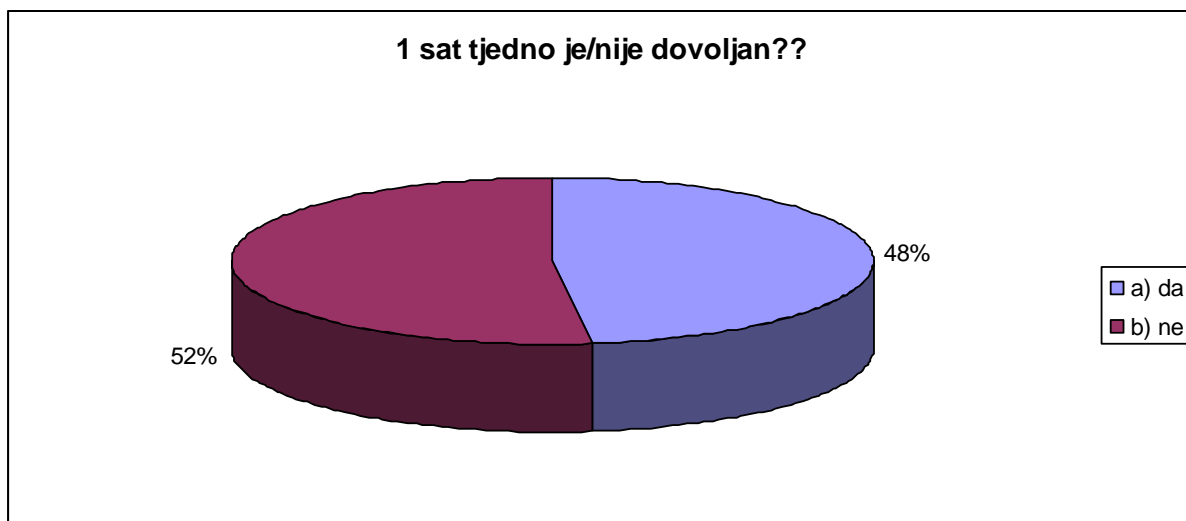

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa broj 5. vidi se kako učitelji najviše koriste prenosivi CD player. Čak 81,48% anketiranih (66 ispitanika) najčešće koristi prenosivi CD player. Nadalje, 59,26% ispitanih (48 ispitanika) koristi se Orffovim instrumentarijem. Na trećem mjestu najčešće korištenih nastavnih sredstava i pomagala nalaze se računalo i projektor koji koristi 35,80% učitelja i učiteljica (29 ispitanika). Slijedi glazbena linija koju koristi 22,22% ispitanika (18 anketiranih). Klavijature na satu glazbene kulture koristi svega 16,05% (13 ispitanika). DVD player koristi 13,58% (11 ispitanika) od ukupnog broja ispitanih učitelja i učiteljica razredne nastave. U preostalim 10% imamo tri nastavna sredstva i pomagala, a to su: zvečke, koje koristi svega 6,17% (5 ispitanika), digitalni udžbenik kojeg koristi 2,47% ispitanika (dvoje anketiranih), smjestio se na pretposljednje mjesto te TV koje koristi 1,23% anketiranih (jedan ispitanik) prilikom izvođenja nastave Glazbene kulture.

Na pitanje pod brojem šest učitelji su se trebali opredijeliti je li jedan sat tjedno Glazbene kulture dovoljan za ostvarenje njezinih sadržaja. Na ovo pitanje mogli su odgovoriti sa da ili ne.

Graf 6. Je li dovoljan jedan sat Glazbene kulture tjedno za provedbu svih sadržaja predmeta Glazbene kulture?

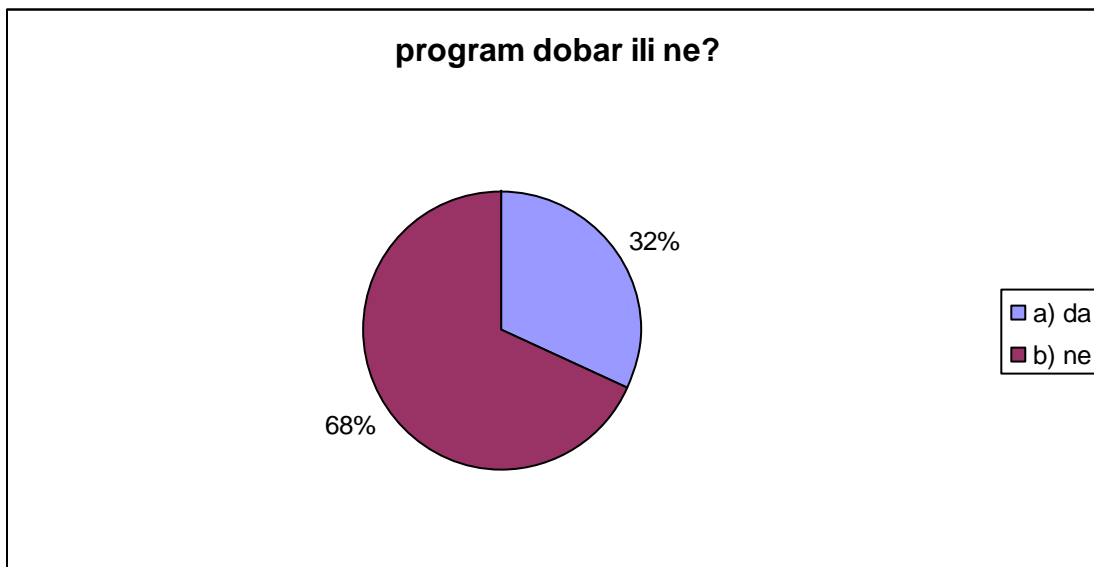

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa 6. može se vidjeti kako su učitelji vrlo neodlučni oko ovoga pitanja. Naime, svega 52% ispitanika (42 učitelja i učiteljica razredne nastave) smatra kako 1 sat tjedno Glazbene kulture nije dovoljan za provedbu svih sadržaja Glazbene kulture. No, 48% učitelja i učiteljica (39 ispitanika) smatra kako je 1 sat Glazbene kulture tjedno dovoljan kako bi se proveli svi sadržaji propisani nastavnim planom i programom.

Sedmo pitanje posvećeno je programu HNOS-a koji je uveden 2006. godine i zastupa obvezu provođenja samo slušanja i upoznavanja glazbe. Ispitanici su se trebali opredijeliti je li to dovoljno za provedbu kvalitetne nastave Glazbene kulture.

Graf 7. Zastupa li program HNOS-a kvalitetnu nastavu Glazbene kulture?

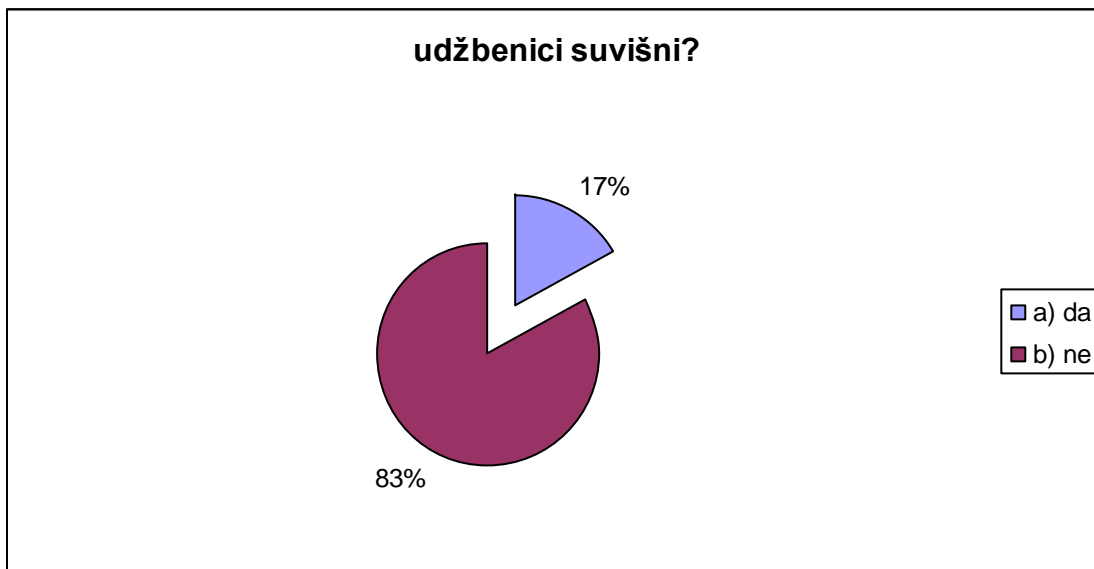

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa 7. vidi se kako čak 68% (52 učitelja i učiteljica razredne nastave) nije zadovoljno programom HNOS-a koji je donesen 2006. godine. Taj program zastupa obvezu provođenja samo slušanja i upoznavanja glazbe. S druge strane, 32% anketiranih učitelja i učiteljica (25 ispitanika) smatra kako je program dobar i kako su te dvije kategorije dovoljne za kvalitetno provođenje nastave Glazbene kulture.

Pitanje broj osam posvećeno je udžbenicima za Glazbenu kulturu. Učitelji su trebali iznijeti svoje mišljenje o tome jesu li udžbenici za Glazbenu kulturu suvišni.

Graf 8. Jesu li udžbenici za Glazbenu kulturu suvišni?

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa 8. može se vidjeti kako velik broj ispitanika smatra kako udžbenici za glazbu nisu suvišni. Čak 83% učitelja i učiteljica (67 ispitanika) smatra kako su udžbenici za glazbu potrebni. Manji broj ispitanika, njih 17% (12 učitelja i učiteljica razredne nastave) misli kako udžbenici za glazbu ipak nisu potrebni tijekom provedbe nastave Glazbene kulture.

Pitanje broj 9. posvećeno je konkretno učiteljima razredne nastave. Traži se njihova procjena je li njihovo školovanje dovoljno za izvođenje nastave Glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole.

Graf 9. Je li Vaše obrazovanje dovoljno za kvalitetnu provedbu nastave Glazbene kulture?

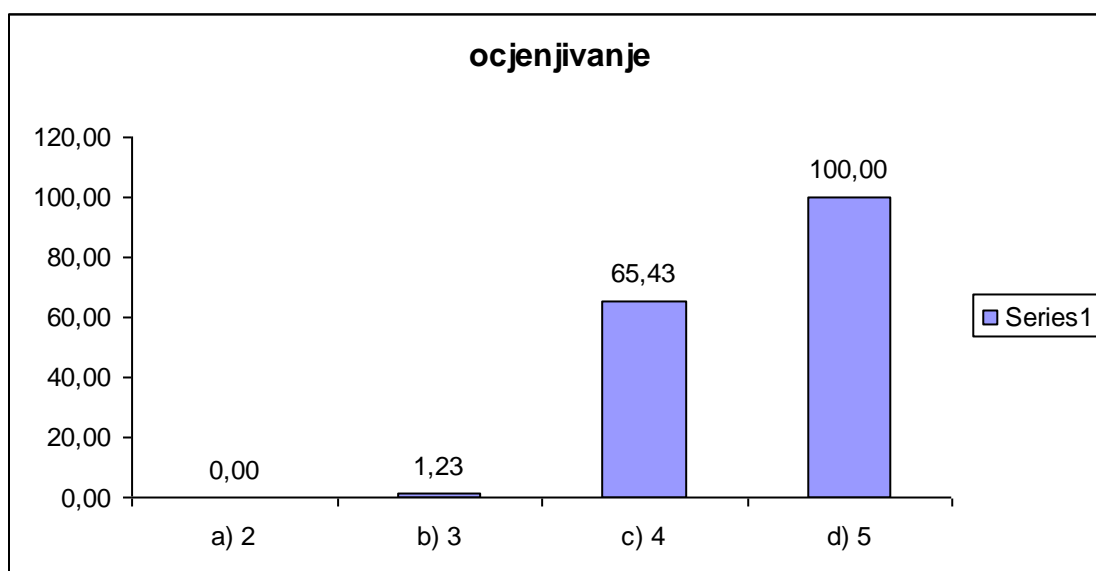

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Kako se iz grafa 9. može vidjeti, većina učitelja smatra kako je njihovo obrazovanje dovoljno za kvalitetno provođenje nastave Glazbene kulture. Čak 83% ispitanika smatra da je njihovo školovanje dovoljno za kvalitetno provođenje nastave Glazbene kulture (67 ispitanika). S druge pak strane, njih 17% (14 učitelja i učiteljica) smatra kako njihovo obrazovanje nije dovoljno za kvalitetnu provedbu nastave Glazbene kulture.

Pitanje broj 10. posvećeno je ocjenjivanju u Glazbenoj kulturi. Učitelji su trebali zaokružiti ocjene koje najčešće koriste pri ocjenjivanju na satovima Glazbene kulture. Bile su im ponuđene ocjene od jedan (1) do pet (5), prema Likertovoj skali, gdje je 1 najlošija ocjena, a 5 izvrstan.

Graf 10. Ocjene kojima učitelji najčešće ocjenjuju učenike.

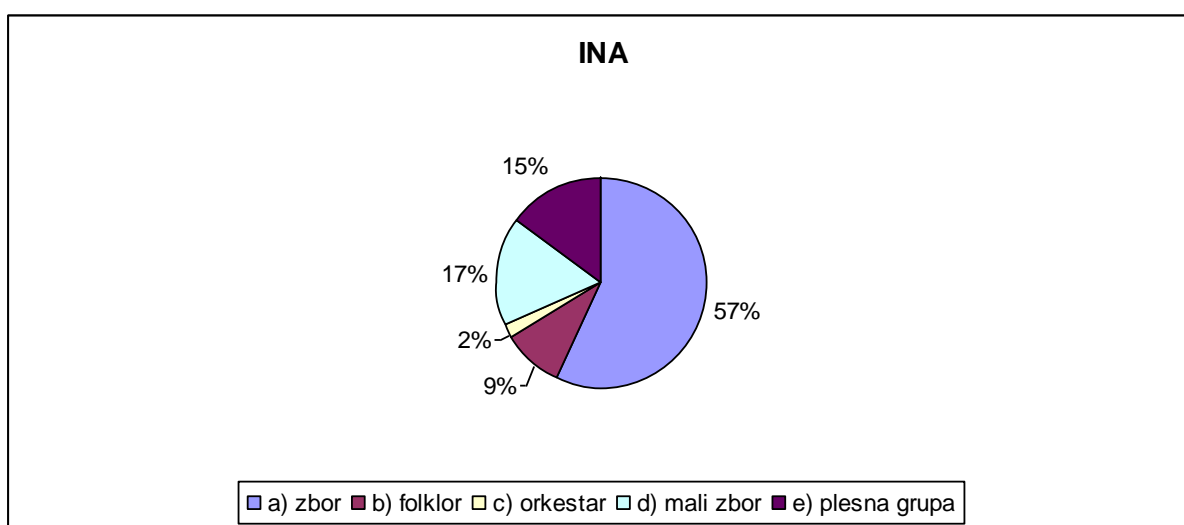
Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Svega 1,23% učitelja odgovorilo je kako se pri ocjenjivanju koristi ocjenom dobar (3) (1 ispitanik). Za ocjenu vrlo dobar odlučilo se 65,43% ispitanika (53 učitelja i učiteljica). Svi ispitanici (100% anketiranih) odgovorili su kako se prilikom ocjenjivanja najčešće koriste ocjenom odličan (5).

Pitanje broj 11. obuhvatilo je izvannastavne aktivnosti koje se provode u osnovnim školama, a ne samo u nižim razredima osnovnih škola. Na ovo pitanje učitelji su trebali upisati odgovore, dakle nisu imali ponuđene odgovore.

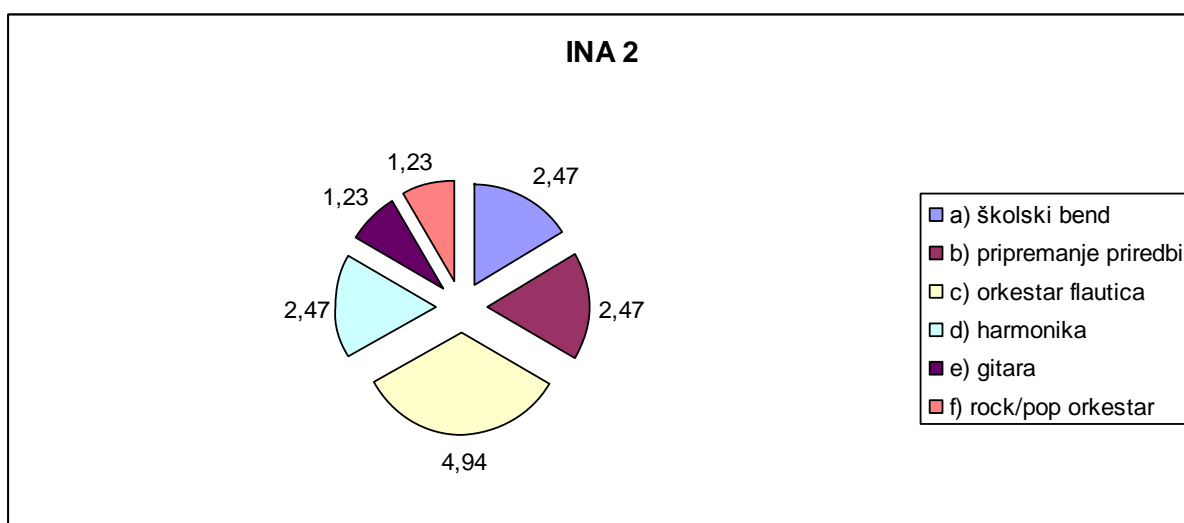
Izvannastavne aktivnosti smještene su u dva grafa zbog bolje preglednosti. Graf 11. koji obuhvaća: folklor, plesnu grupu, mali zbor i orkestar. Graf 12. koji obuhvaća sviranje u školskom bendu, pripremanje priredbi, sviranje gitare, sviranje harmonike, orkestar flautica te rock/pop orkestar.

Graf 11. Provedba izvannastavnih aktivnosti 1.

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Graf 12. Provedba izvannastavnih aktivnosti 2.

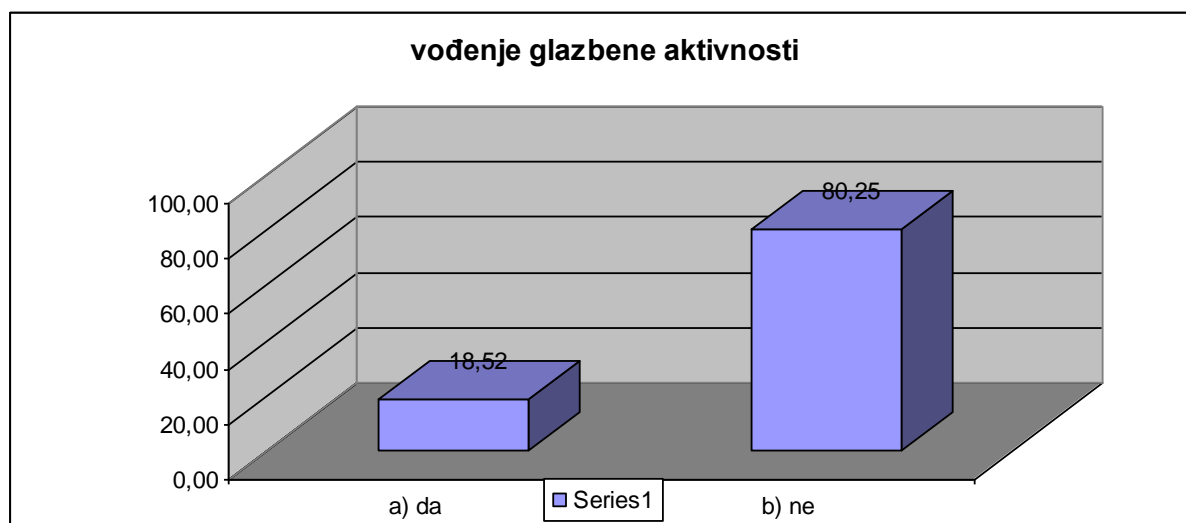
Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa broj 11. može se vidjeti kako se u većini škola kao izvannastavna aktivnost održava zbor. Čak 57% ispitanika izjasnilo se kako se u njihovoj školi održava školski zbor (60 ispitanika). 17% učitelja i učiteljica navodi kako se u njihovoj školi održava mali zbor. Nadalje, 15% ispitanika (16 ispitanika) navodi kako se u njihovim školama održavaju plesne grupe. Preostale aktivnosti koje se u školama provode jesu: folklor (9%) te orkestar (svega 2%).

U grafu 12. može se vidjeti kako se još neke, neuobičajene izvannastavne aktivnosti provode u školama, a to su najčešće: orkestar flautica (4,94%), pripremanje priredbi, sviranje harmonike te školski bend (2,47%), sviranje gitare te rock/pop orkestar (1,23%).

Dvanaesto pitanje odnosi se na vođenje izvannastavnih aktivnosti. Ispitanici su upitani vode li neku izvannastavnu glazbenu aktivnost. Učitelji su mogli odgovoriti sa da ili ne.

Graf 14. Vođenje izvannastavnih glazbenih aktivnosti.

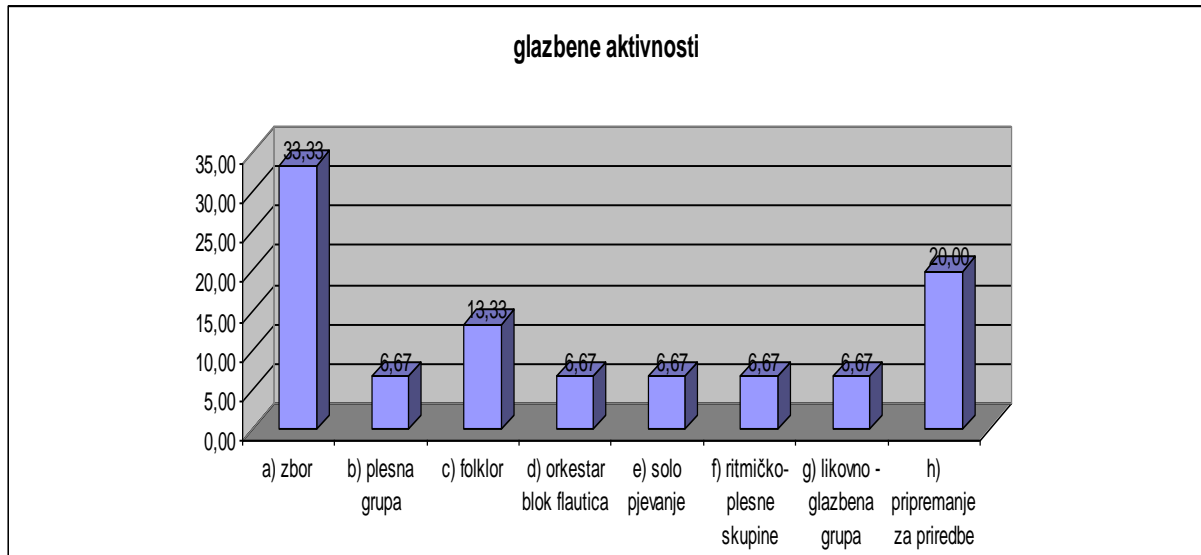

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Svega 18,52% (15 ispitanika) odgovorilo je kako vodi neku izvannastavnu glazbenu aktivnost. Preostalih 80,25% (65 učitelja i učiteljica) odgovorili su kako ne provode izvannastavne glazbene aktivnosti.

Na pitanje broj 13. trebali su odgovoriti oni učitelji koji su na prethodno pitanje potvrdno odgovorili, dakle oni koji vode neku izvannastavnu aktivnost. Sada su trebali napisati koju izvannastavnu aktivnost vode.

Graf 15. Koje izvannastavne aktivnosti vodite?

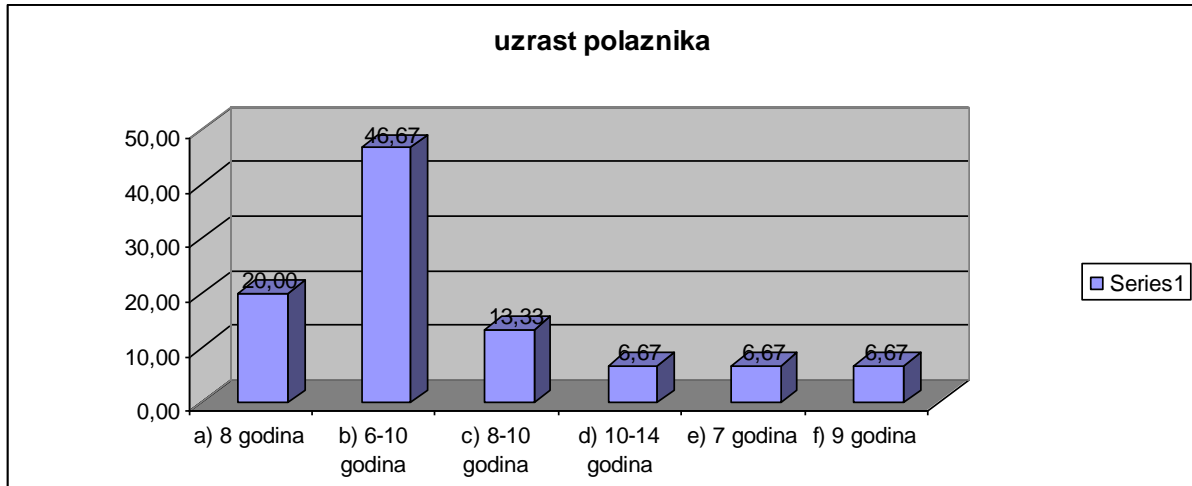

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Na ovo pitanje odgovaralo je 15 ispitanika. Najviše učitelja vodi nastavu zbora te pripreme za različite priredbe koje se odvijaju u školi. Nadalje, 13,33% učitelja vodi nastavu folklor, dok preostale aktivnosti vodi jednak broj učitelja i učiteljica (6,67%). Te aktivnosti su: plesna grupa, orkestar, blok flautica, solo pjevanje, ritmičko-plesne skupine te likovno-glazbena grupa.

Na pitanje broj 14. također su odgovarali samo oni učitelji koji provode neku izvannastavnu glazbenu aktivnost. Učitelji su zamoljeni da napišu koji je uzrast djece koja polaze izvannastavne aktivnosti.

Graf 16. Koji je uzrast polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti?

Izvor: vlastito istraživanje 2014/2015.

Iz grafa broj 16. može se vidjeti kako najviše polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti koje vode učitelji razredne nastave ima između šest i deset godina. Učitelji razredne nastave najčešće vode izvannastavne glazbene aktivnosti za djecu nižih razreda osnovne škole, a potom profesori u višim razredima organiziraju izvannastavne glazbene aktivnosti za više razrede. Zanimljivo je da neke izvannastavne glazbene aktivnosti učitelji razredne nastave provode i sa djecom viših razreda (6,67 %). Između ostalog, neki su učitelji odgovorili kako učenici koji polaze izvannastavne aktivnosti imaju 8 godina (20% ispitanika), od osam do deset godina (13,33%), te učenici od deset do četrnaest godina. Učenici od sedam godina i učenici od 9 godina uzimaju jednaki dio koji iznosi (6,67%).

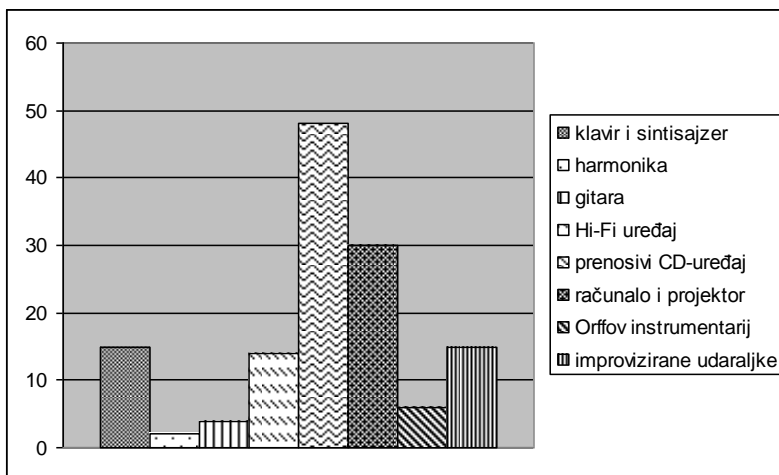
6.1. Komparativno istraživanje iz 2013. godine

Istraživanje koje je provedeno u nekoliko hrvatskih škola u Osijeku te u susjednoj Bosni i Hercegovini govori o tome kako učitelji ocjenjuju učenike na nastavi Glazbene kulture. Istraživanje je provela dr.sc. Jasna Šulentić Begić s Učiteljskog fakulteta u Osijeku. Istraživanje je provedeno u ožujku i svibnju 2013. godine. Istraživanjem je anketirano 45

učitelja razredne nastave te 5 učitelja predmetne nastave Glazbene kulture. Za potrebe ovog istraživanja osmišljena je anketa koja se sastojala od 14 pitanja.

Graf 15. prikazuje postotke koji su dobiveni tijekom navedenog istraživanja. Odnosi se na pitanje koja se nastavna sredstva i pomagala najčešće koriste tijekom nastave Glazbene kulture.

Graf 15. Rezultati istraživanja u Osijeku.

Izvor: Šulentić Begić J., Živković K., 2014: 6

Većina učitelja odgovorilo je kako prilikom nastave Glazbene kulture najčešće koristi klavir i sintisajzer. Velik broj učitelja koristi Orffov instrumentarij i improvizirane udaraljke. Svega nekoliko učitelja koristi harmoniku i gitaru za nastavu Glazbene kulture.

Uspoređujući osječko istraživanje s vlastitim istraživanjem vidi se kako su rezultati iznimno slični. I u jednom i u drugom istraživanju učitelji najviše koriste klavijature i sintisajzer te prenosivi CD uređaj.

U navedenom istraživanju učitelji razredne nastave ispitani su kojim ocjenama najčešće ocjenjuju učenike u nastavi Glazbene kulture. 50% učitelja i učiteljica navelo je kako je ocjena odličan najkorištenija ocjena u nastavi Glazbene kulture. Nadalje, 44% učitelja razredne nastave odlučilo se za ocjenu vrlo dobar (Šulentić Begić J., Živković K., 8).

Rezultati su vrlo slični i u ovom slučaju. Većina učitelja odgovorilo je kako se pri ocjenjivanju u nastavi Glazbene kulture najčešće koristi ocjenom odličan (5).

7. ZAKLJUČAK

Kvalitetno koncipirana glazbena nastava na svim razinama obrazovanja vodi prema svojem krajnjem cilju, a to je estetski odgoj, odnosno kultiviranje glazbenoga ukusa učenika. Uspješna glazbena nastava je ona koja kod učenika razvija ljubav prema glazbi, potrebu za glazbom te uspostavlja kriterije za vrednovanje kvalitetne glazbe, bez obzira na to radi li se o umjetničkoj, narodnoj ili popularnoj glazbi (Dobrota, 2012).

Hipoteza 1. navedena u uvodnom dijelu diplomskog rada je potvrđena. Najčešće korištena metoda rada je frontalni rad. Iako se i drugi oblici rada često koriste, frontalni rad je najčešće korišten oblik rada u nastavi Glazbene kulture.

Hipoteza 2. učitelji na satu Glazbene kulture najčešće obrađuju novu pjesmu. Ova hipoteza nije potvrđena zato jer je istraživanje pokazalo kako je najzastupljenije područje rada glazba i pokret.

Hipoteza 3. učitelji nisu dovoljno osposobljeni za provedbu nastave Glazbene kulture i stoga ne vode izvannastavne aktivnosti. Ta hipoteza nije potvrđena zato jer velik broj učitelja smatra kako je njihovo školovanje bilo dostatno za kvalitetnu provedbu nastave Glazbene kulture. No, s druge strane ipak, mali broj učitelja vodi izvannastavne glazbene aktivnosti, tek 18,52% od ukupnog broja anketiranih učitelja i učiteljica razredne nastave.

Hipoteza 4. učitelji na satu Glazbene kulture najčešće koriste prenosivi CD player iako na raspolaganju imaju i klavijature. Ova hipoteza je potvrđena jer je čak 80% ispitanih učitelja odgovorilo kako najčešće koristi prenosivi CD player pri izvođenju nastave Glazbene kulture.

Hipoteza 5. najčešća ocjena kojom učitelji ocjenjuju učenike je 5. Ova hipoteza je potvrđena jer 52% učitelja najčešće koristi ocjenu odličan (5) pri ocjenjivanju učenika na satovima Glazbene kulture. Za poticanje ljubavi prema glazbenoj kulturi i umjetnosti bilo bi dobro kad bi zaključne ocjene iz predmeta Glazbene kulture mogle biti samo vrlo dobar (4) te odličan (5).

Glazbom se razvijaju razne sposobnosti. Neke od tih su kognitivne, motoričke i socijalne sposobnosti. Glazbena kultura, kao što je u radu spomenuto, treba biti predmet koji će učenici voljeti. To je predmet koji ih treba opustiti i motivirati. Učitelj pritom ima vrlo težak zadatak da objedini sva područja koja su zastupljena u planu i programu za osnovnu školu. Nadalje, sat Glazbene kulture djeci trebao omogućiti bijeg od ostalih „napornijih“ predmeta.

Također, čini se kako je učiteljima vrlo teško stvoriti ravnotežu između svih područja Glazbene kulture koja trebaju realizirati. Kao što postoji velik broj udžbenika tako je tu i velik broj priručnika pa učitelji imaju problema prilikom odabira sadržaja koji će realizirati. Najvažnije je da učitelji vole Glazbenu kulturu kako bi tu ljubav prenijeli i na svoje učenike. Kaže se da je glazba zvonka radost. Stoga se nikako ne smije dopustiti da učenici zamrže glazbu. Važno je i dopustiti učenicima da slušaju ono što oni vole. Učitelji će svakako pronaći način da na nekim satovima razgovaraju o glazbi koju učenici vole te će zajednički slušati pjesme po njihovoj želji.

Kroz cijeli rad proteže se ideja o glazbenom stvaralaštvu učenika. Znamo da su djeca vrlo kreativna i to se nikako ne smije zanemariti. Kreativnost se treba njegovati. Stoga bi glazbeno stvaralaštvo trebalo više uvoditi u nastavu Glazbene kulture. Iako stvaralački rad iziskuje veću pripremu učitelja, i učenici i sami učitelji puno mogu izvući i naučiti iz toga. No, ne smiju se zanemariti ni preostala područja koja trebaju biti zastupljena prilikom izvođenja nastave Glazbene kulture, jer ona nisu ništa manje važna od drugih. Tako učitelji trebaju raznovrsnim aktivnostima spojiti pjevanje, sviranje, slušanje i glazbeno stvaralaštvo u satove Glazbene kulture koje će djeca pamti. Na učitelju je da razvija učenički glazbeni ukus te da razvija njihove kompetencije koje će im koristiti u daljnjem školovanju i životu. Satovi Glazbene kulture trebaju se odvijati na obostrano zadovoljstvo, kako učitelja ili učiteljice tako i njegovih ili njezinih učenika.

Također, kao i u svim ostalim predmetima tako i u Glazbenoj kulturi važno je da je djeci zanimljivo, da nauče nova znanja, novu terminologiju i da uspiju održati koncentraciju, što učitelji mogu postići jedino pravovremenim mijenjanjem glazbenih aktivnosti. Stoga je vrlo važno da učitelj poznaje svoj razred i da na najbolji način usmjeri pažnju na ono najvažnije što učenici trebaju naučiti.

Što se nastavnih sredstva i pomagala tiče, smatram da je važno koristiti što više. Nije li lijepo kad učitelj razredne nastave zna svirati i koristi instrument u nastavi? To također vodi ka uspješnijem izvođenju same nastave Glazbene kulture. Tu se postavlja pitanje treba li nešto mijenjati u obrazovanju budućih učitelja.

Kako bi nastava Glazbene kulture postala učinkovitija i produktivnija, učenike treba pravovremeno identificirati i to već u nižim razredima osnovne škole. Učenike je potrebno inicijalno testirati na početku i na kraju školske godine. Jedino na takav način možemo vidjeti napredak učenika i s time u vezi kvalitetnije provoditi nastavu Glazbene kulture sa svim učenicima u razrednom odjeljenju.

9. LITERATURA

1. Dobrota S. Stvaralaštvo kao aktivnost glazbene nastave ranog školskog razdoblja. *Metodika* Vol. 4, br. 7, 2002.
2. Dobrota, S. Glazbena nastava u razrednoj nastavi. *Tonovi* 40 Zagreb, 2002.
3. Dobrota, S. *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2012.
4. Gortan-Carlin, I.P., Cesar, M. Značaj istraživanja glazbenih sposobnosti djece u nižim razredima. *14th Days of Mate Demarin: Contemporary Challenges to educational theory and practice / 14. Dani Mate Demarina: Suvremeni izazovi i teorije i prakse odgoja i obrazovanja*. Prskalo, Ivan; Jurčević Lozančić, Anka; Braičić, Zdenko (ur.). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilište u Zagrebu, 2014.
5. Grgin, T. *Školsko ocjenjivanje znanja*. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1999.
6. Jensen, E. *Super-nastava*. Zagreb: Educa, 2003.
7. Kadum-Bošnjak, S. *Dokimologija u primarnom obrazovanju*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2013.
8. Novačić, S. *Glazbena kultura u 1., 2., i 3. razredu osnovne škole*. Zagreb: Priručnik za nastavnike, 1990.
9. Njirić, N. Glazbena kultura u prošloj, sadašnjoj i budućoj školi. *Umjetnost i dijete*. Zagreb: Školska knjiga, 1991.
10. Njirić, N. Put do glazbe. *Priručnik za učitelje*. Zagreb: Školska knjiga, 2001.
11. Matijević, M. Didaktika. Zagreb: Školska knjiga, 2002.
12. Rojko, P. HNOS za glazbenu nastavu, *Tonovi* 45/46 Zagreb, 2005.
13. Stevanović, M. *Didaktika*. Rijeka: Digital point, 2003.
14. Vukasović, A. *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski Katolički zbor „MI“, 1999.
15. Dubovicki, S., Svalina V., Proleta J. Izvannastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima. *Školski vjesnik*. 64, 4, 2014.
16. Šulentić Begić J., Tomljanović K. Listening to Music in the First Three Grades of Primary School. *Metodički obzori* 9, 2014.
17. Radičević B., Šulentić Begić J. Pjevanje u prvim trima razredima osnovne škole. *Život i škola* 24, 2/2010.
18. Šulentić Begić J., Živković K. Ocjenjivanje učenika mlađe školske dobi u nastavi glazbene kulture. Osijek: Učiteljski fakultet, 2013.

10. SAŽETAK

Glazbena kultura je nastavni predmet koji se provodi jednom tjedno. Uobičajeno je da u prva tri razreda osnovne škole Glazbenu kulturu poučava učitelj ili učiteljica razredne nastave, dok u četvrtom razredu tu ulogu preuzima učitelj predmetne nastave. Nastava Glazbene kulture sastoji se od četiri područja a to su: pjevanje, sviranje, slušanje te glazbeno stvaralaštvo.

Ovaj rad pisan je s namjerom da se analizira nastava Glazbene kulture u osnovnim školama. Cilj rada bio je utvrditi stanje prilikom provedbe nastave Glazbene kulture u osnovnim školama. Istraživanje je provedeno u nekoliko osnovnih škola diljem Istre. Prilikom ovog istraživanja korištena je anketa koja se sastojala od četrnaest pitanja. Rezultati su dobiveni metodom analize i sinteze. Pitanja se odnose na način izvođenja nastave Glazbene kulture, na ocjenjivanje učenika te na izvannastavne glazbene aktivnosti.

Dobiveni rezultati potvrđuju kako učitelji i učiteljice razredne nastave kvalitetno provode nastavu Glazbene kulture. No, kako i u svim drugim predmetima tako i u Glazbenoj kulturi postoje mogućnosti za daljnje napredovanje i samim time za poboljšanje kvalitete nastave.

Daljnja istraživanja mogu se posvetiti kvaliteti provedbe nastave, jer se jedino na taj način može utvrditi stanje u nastavi te samim time osuvremeniti samu kvalitetu nastave.

Ključne riječi: Glazbena kultura, razredna nastava, izvannastavne glazbene aktivnosti, ocjenjivanje u nastavi Glazbene kulture

11. SUMMARY

Music is a subject which is taught once a week. In the first three classes of primary school it is usually taught by a class teacher whereas in the fourth grade it is taught by a single subject teacher. Teaching music is divided into four areas: singing, playing, listening and musical creativity.

The aim of this diploma thesis is to improve the teaching of music in primary education. This diploma thesis represents an insight into how music is taught in primary education. The research was carried out in several primary schools in Istria. A questionnaire made up of fourteen questions was used for the purpose of this research. Results were obtained by means of analysis and synthesis. The questions referred to the methodology of teaching music, student assessment and extracurricular music activities.

Results confirm that class teachers teach music properly. There is, however, room for improvement. Therefore, future research might profit from focusing on teaching itself in order to gain a clearer insight into the actual situation of teaching music and thereby improve the quality thereof.